

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

מסורת הש"ס

עם הוספות

א) גדה עא: יצמות עד: [נגעס פרוק יד משנה ג,]
ב) [ענין חוספות לעיל יט.]
ג) ד"ה אלמא ויותר מצוחר במסופות חגיגה כג: ד"ה [הא], ג) חולין לו: [לעיל כד: ע"ש זבחים לד: מו:], ד) [ע"ע חוספות זבחים לד: ד"ה וספ"ה ומסופות מנחות כא, ד"ה ילאו], ה) מנחות ע, ו) [ענין צפירש"י דהכא ד"ה מין חטיין וכו' וענין צפירש"י מנחות דף ע, ד"ה כוסמין], ו) [מנחות ע:], ח) [ברכות לו, לקמן קי:], ט) גס זה שס, י) [מוספתא דמלה פרק א'], כ) חולין דף קכ, ל) [ענין פירש"י שנה קמא:], מ) לקמן קכ, נ) עמוד ב, ס) דף לה ע"א וע"ב, ע) דף לה: פ) שופטים טו ד, צ) מנחות דף נב: ק) דברים טו ג, ר) כמבואר שם בתוס' ד"ה תנא, ש) חלה פ"א ה"א (ב: ט) עיי' תוס' לקמן נ: ד"ה דילמא.

גליון הש"ס

גמרא א"א מע"ה. עיין משנה למנח פ"ג הלכה ז' מהלכות פסולי המוקדשין:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

ארש"י ד"ה חייבת במלה וכו' אורז נמי למס הוא. ז"ל קרמית נמי למס הוא!:

הגהות וציונים

אר"רובנן" ליתא בכ"י וכ"ה נכון, ובדפוס"י עבדור **רחמנא** (ד"ס): **צ**נציל"א שם תורה וניזר: **ג** צ"ל דאורז ודרוזן (רש"י: ד) צ"ל ואע"ג דבחה"ה לחם כתיב (באה"מ: ט) צ"ל דתנן (באה"מ: ו) עיי' הגרעביץ"ן ובצ"ח (ב"ש):

ליקוטי רש"י

והבשר. ימירא דכמיז בסיפיה והבשר כל טהור וגו' [זבחים לד:]. והאי והבשר ימירא הוא דהא רישא דקרא צבצר משתעי. **לרבות עצים** וצ"בגדה. לקבל טומאה אוכלין [חולין לה:]. לטומאה עמון דמינת הקדש מכשרתם לשיניהו אוכלא ואע"ג דהני לאו בני אכילה ניהוו [זבחים לה:]. ויוצאין בדמאי. לקחם מעם הארץ וסמם פירושין ספק אינן מעושין [סוכה לה:]. בוסמין מין חיטין. לענין חלה אינטרין כדאמר"י במסכת חלה

א"א מע"ה. צעלמא הוא מדרבנן שמהא חיותן צכלי ואסמכוה רבנן אקרא: **הכא נמי מע"ה**. צעלמא הוא דאין זריעה לתרומה ואסורין מלאכול: **תנינא**. דעבד רבנן^[א] מעלה בקדשים אפילו מדאורייתא: **בקדשים לא**. אס טומאה דצת כפרה היא כגון זב וזבה ויולדת: **והבשר**. כל טהור יאכל וגו' וי"ו

יחירה לרבות עאים ולצינה של קודש לטומאה וקאי אדלעיל והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והבשר: **איטמויי ניהו**. צתמיה האי לאו אוכל יניחו: **בתני' אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו**. משום חוצת מזה צלילה ראשונה שהוא מחוייב לאכול מזה כדכתיב (שמות יב) צערצ תאכלו מזה^(ט): **שיבולת שועל**. אציינ"א שיבולת שלה עשוי כונצ שועל: **שיפון**. שיגל"א: **יוצאין בדמאי**. תצואה הנלקחת מעס הארץ והיא נקראת דמאי ספק עישרה ספק לא עישרה וחייצו חכמים להפריש מעשרותיה מספק ואס אכל מזה ממנה ולא הפריש מעשר ממנה יא: **ובמעשר ראשון**. של לויים: **שנמ"ה תרומתו**. תרומת מעשר לכהן ומכאן ואילך המעשר מותר לזרים: **והכהנים בח"ה ובתרומה**. אצל ישראל צתרומה לא כדילף לקמן^(י) לא תאכל עליו חמץ צבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאינו מזהר על חימוצו אלא משום חמץ אמה יוצא צו ידי חוצת מזה יא: **זה שאסור מחמת אסור אחר: וא** **במעשר שני**. חוץ לירושלים: **עשאן לעצמו**. לחס^[א] תודה וניזר: **אין יוצא בהן**. ואפילו לא שחט הזבח עליהן ולא קרא שס עליהן אלא שעשאן לדעת כן וטעמא מפרש צגמ'^(ב): **למכור בשוק**. לזורכי לחמי תודה וניזרות יוצא צהן אס לא מכר להן וטעמא מפרש צגמרא^(ב): **גמ' מין חיטין**. לענין תרומה דאין תורמין ממין על שאינו מינו ותורמין חטין על כוסמין: **דישרא**. שיגל"א: **גו"ב**. אקספילט"א צלע"ז: **שיב"י תע"א**. אציינ"א תעלא תרגוס^(ב) של שועל: **דברים הבאין לידי חימוץ אדם יוצא בהן**. משום מזה אס עשאן מזה: **אורז ודוחן**. אין עושין חמץ ואס מחמיצין אותן מסריחין: **אוסר באורז ודוחן**. לאכול הימנו **צבציל צפסח**. יש מפרשים למנחות משום דכל המנחות צאות מזה^(ב) ושיבש הוא דאין מנחה צאה אלא

חטים דכתיב (שמות כט) סולת חטים תעשה אותם חוץ ממנחת העומר שאינה צאה אלא שעורין [וכן] מנחת סוטה ופשיטא לדוחן^[א] לא ומאן פליג עליה דרבי יוחנן צהא ומי מתיר: **שקורב לחימוץ**. אלמא צא לידי חימוץ ולדידיה יוצאין צו משום מזה: **חמץ גמור לא** הוי. ונפקא מינה דאין ענוש כרת ואס אכלו צשווג אין מציא קרבן: **קרמית**. מפרש לקמיה: **חייבת בח"ה**. דמין דגן הוי ואע"ג דחלת^[א] לחס כתיב צה וגמר לחס לחס מלחס עוני צמנחות צפרק רבי ישמעאל (דף ע: ע:) אורז^[א] נמי לחס הוא: **שיציניתא**. קלח שקורין ניי"א צלע"ז עגול הוא כעין דוחן ושחור. ליטנא אחרינא שמעמי אשדרינל"א ונמלאת צשיפון: **כצניתא**. מק' צלע"ז: **ביין ובשמן**. דלח נתן צה מיס: **אין חייבין ע"י חימוצו ברת**. דמי פירות אין מחמיצין כדלקמן: **מצה עשירה**. ורחמנא אמר^(ב) לחס עוני: **המחהו וגמשו**. אשוס לחס דמין דגן קאי ואשמעינן דגמיעה כאכילה לחייצו: **המחה**. דישטנפר"ר צלע"ז שהמחהו צמיס: **אין אדם יוצא בה ידי חובתו**. **דלאו דרך אכילה קאכיל ליש**: **דמאי**

בתוך המעין [נקראים] חיים וכי האי גונא בחולין (דלא) [לא] מטמאי דכתיב (ויקרא יא) אך מעין ובור מקרה מים יהא טהור והכא במי חטאת כיון שהן בכלי מיטמאין ואין חבורין במעין ב) מטהרן הנה מעלה. **רב שימי אמר** מהא טבל ועלה אוכל במעשר הערים שמשו אוכל בתרומה צ) אמאי בעי הערב שמש והא טהור הוא אלא מעלה. **רב אשי** אמר מהא והבשר לרבות עצים ולבונה עצים ולבונה בני קבולי טומאה ניהוו אלא מעלה עשו הכא נמי מעלה עשו: **מתני'** אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו **בפסח בחטים ובשעורים** כו'. הני אין אבל אורז ודוחן אס יעשה מהן מצה אינו יוצא בהן ידי מצה מדאורי' מנא לן ופשטינן [ליה] מהאי קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני וגו' דברים שיתכן לכרא לידי חימוץ אותם הזהירה תורה שלא תניחם להחמיץ אלא תאכלם למתני' דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר כי האורז קרוב להחמיץ. פשטנא שמחמיץ הוא כלומר במהרה מדקתני וחייבין על חימוצו כרת: **קרמית** עשב כדאמרין קורמי דאגמא: **אמר** ריש לקיש עיסה שנילושה ביין ושמן דבש אין חייבין על חימוצה כרת קס"ד משום דהוה מצה עשירה. **ואותבין'** עליה המחהו פ"י המחהו לככר במשקה וגמטו אס חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח דכיון שפתתו כמין שתיאת יצא מתורת לחם והא הכא הפת המחוי אין יוצא בה ידי חובתו בפסח וחייבין על חימוצו כרת. ושני' לא חימא משום דהויא מצה עשירה אלא

חשק שלמה **על** ר"ח ב) פירש ריעו צנאן הוא כפי' המוס' לעיל לד ע"צ ד"ה נתן ודוק. צ) מלשון ריעו נראה דג' אחרת היה לו ד' הגמ' כאן דהריא הוא מתרומה עמ"ה דעשה צה המורס מעלה.
ה) ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר [ביצה יג:]. **והתרומתם מעשר** [ביצה יג:]. ואמאי נקט צבצלים [תמורה ה:]. א"ל ע"יך **אמר קרא**. כדי שלא תאמר כן [ביצה יג:]. **בוב"ל** [ביצה יב:]. צפרשה לויס כמיז ואל הלויס מדצי, וכמיז צהאי קרא אל כל תרומה ה', כל ד' תרומה שזי חייצים להפריש ממנו [ברכות מז:]. ולהכי כמיז כל למימר דכל ד' תרומה המועלת צו יתן [ביצה יג:]. אפילו תרומה גדולה [עירובין לה:].

כל שעה פרק שני פסחים

לה.

בוסמין מין חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין. רש"י פירש לענין דאין תורמין ממין על שאין מינו ור"י אומר דצמנחות צפרק ר' ישמעאל (דף ע.) מוכח צהדיא דצרייתא לענין חלה מיתני'^(א) יש מקשין דמתן צמסכת חלה (פ"ד מ"צ) החיטה אינה מלטרפת עס הכל חוץ מן הכוסמין והשעורין מלטרפין עס הכל חוץ מן החיטין אלמא כוסמין צהדי שעורין שפיר דמי ואומר ר"י לכוסמין מין חטין כלומר אף מין חטין וכל שכן מין שעורין שיכולת שועל ושיפון מין שעורין ולא מין חטין והא דתניא^[א] התם צריש המסכת חמשה דצרים חייצין צחלה החיטין והשעורין והכוסמין ושיכולת שועל ושיפון הרי אלו חייצין צחלה ומלטרפין זה עס זה אומר ר"י דמשני צירושלמי^(ב) כאן צנשוך וכאן צצלול פי' צנשוך שכל אחת ואחת נעשה עיסה צפני עמ"ה ואחר כן נשכו ונמחצרו יחד התם ודאי אין מלטרפין כולס אלא כמו שפורשין צצלול שכל הקמחים נילושים יחד ועשו מהן עיסה צהדיא כולס מלטרפים דחשצין כולס כאחד^(ב): ומי

חיטין שיבולת שועל ושיפון מין שעורין כוסמין גולבא שיפון דישרא שיבולת שועל שבילי תע"א ה"הני אין אורז ודוחן לא מנהני מילי^(א) אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא דבי רבי ישמעאל וכן תנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אמר קרא^(ב) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סירחון מתניתין דלא כרבי יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת^(ב) דתניא רבי יוחנן בן נורי אוסר באורז ודוחן מפני שקרוב להחמיץ איבעיא להו שקרוב להחמיץ דקדים ומחמיץ או דילמא קרוב להחמיץ הוי חמץ גמור לא הוי תא שמע דתניא^(ב) אמר רבי יוחנן בן נורי אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וכן^(ב) היה רבי יוחנן בן נורי אומר קרמית חייבת בחלה מאי קרמית אמר אביי שיציניתא מאי שיציניתא אמר רב פפא שיציניתא דמשתכחא ביני כלניתא אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש יעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש אין חייבין על חימוצה כרת יתיב רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע קמיה דרב אידי בר אבין ויתיב רב אידי בר אבין וקא מנמנמם א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי מעמא דריש לקיש א"ל דאמר קרא לא תאכל עליו חמץ [וגו'] דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו במצה חייבין על חימוצו כרת והא הואיל ואין אדם יוצא בה ידי חובתו דהויא ליה מצה עשירה אין חייבין על חימוצה כרת איתיביה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא^(ב) המחהו וגמעו אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח והא הכא דאין אדם יוצא ידי חובתו במצה וחייבין על חימוצו כרת איתער בהו רב אידי בר אבין אמר להו^(ב) דרדקי היינו מעמא דריש לקיש משום דהוו להו מי פירות ומי

לא תאכל עליו חמץ (ב) פירש ריעו צנאן הוא כפי' המוס' לעיל לד ע"צ ד"ה נתן ודוק. צ) מלשון ריעו נראה דג' אחרת היה לו ד' הגמ' כאן דהריא הוא מתרומה עמ"ה דעשה צה המורס מעלה.
ה) ופירש ומה היא התרומה מעשר מן המעשר [ביצה יג:]. **והתרומתם מעשר** [ביצה יג:]. ואמאי נקט צבצלים [תמורה ה:]. א"ל ע"יך **אמר קרא**. כדי שלא תאמר כן [ביצה יג:]. **בוב"ל** [ביצה יב:]. צפרשה לויס כמיז ואל הלויס מדצי, וכמיז צהאי קרא אל כל תרומה שזי חייצים להפריש ממנו [ברכות מז:]. ולהכי כמיז כל למימר דכל ד' תרומה המועלת צו יתן [ביצה יג:]. אפילו תרומה גדולה [עירובין לה:].

עין משפט

נר מצוה

ק"ב א מ"י פ"ג מהל' מעשר שני הל' ד סמג לאוין רסד:

ק"ב ב מ"י פ"ו מהל' תרומות הלכה ב סמג לאוין רנו:

ק"ד ג מ"י פ"ו מהל' אסורי מונח הלכה ח:

ק"ו ד מ"י פ"ה מהל' חו"מ הל' א ופ"ו הלכה ד סמג לאוין עט טו"ש ע"א ח"ס ס"י מנג סעיף א:

ק"ו ה מ"י שס ופ"ו מהל' ציכורים הלכה ב טו"ש ע"ע שס וטו"ש ע"ד ס"י שד"ס סעיף א: ק"ו ו מ"י פ"ה מהל' חו"מ הל' ב ופ"ו הלכה ה סמג לאוין עט טו"ש ע"א ח"ס סימן חסב סעיף א:

תורה אור השלם

א) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל פאש ושרף והבשר כל טהור יאכל בשר:

[ויקרא י, יט]

ב) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני פי בחיפון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך:

[דברים טז, ג]

לעזי רש"י

איספ"א פירוש כוסמין, כוסמים (רש"י יחזקאל ד, ט), כוסמת (ירושלמי חלה פ"א ה"א), ציי"א. פירוש קלח (וענין רש"י צרכות דף מ ע"א ד"ה ערך ע"א ד"ה קלח וערוך ערך קלח).

אשדרינל"א. פירוש מין קמחונים העולה עס הדגן (עיין ערוך ערך וניזן). מ"ק. פירוש פרגין (רש"י ר"ה דף יג ע"צ ד"ה פרגין וענין ערוך ערך פרגין).

דישטנפר"ר. פירוש להסם (עיין רש"י כחוצות דף י ע"צ ד"ה רזה ורש"י חתלים סה, יא), להמין (רש"י מוזר דף נ ע"א ד"ה מ"ש וחולין דף קכ ע"א ד"ה המחהו), למרק ולעשות דק (מוסף הערוך ערך מנח ב' וערך מהה ב').

רבינו חננאל

ונתן אלמא (עיקרין) [דעקורין] מן המעין הן ותלושי' ניהוו. והדר קרי להו מים חיים אל כלי אלמא מחוברים ניהוו אלא מעלה עשו בהן דאע"ג דהן בכלי והן

עין משפט ונר מצוה

קוה א מיי פ"ה מהל' חמץ הלכה ב סמג לארץ עט טוש"ע סס: קיט ב מיי פ"ו מהל' חמץ הלכה ז: קב ג מיי פ"י מהלכות מעשר הלכה יא: קבא ד מיי פ"ג מהל' תרומות הל' יג טור ש"ע י"ד ק"י שלא: קבב ה מיי פ"ו מהל' מלה הלכה ח: קבג ו ז טס הלכה ז: קבד ה מיי פ"ו מהל' איסורי ביאה הל' ח ופי"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה יח:

לעזי רש"י

פ"אמ"ה, פירוש כסף שלא נקצט צו זורה (רש"י זרכות דף מו ע"ב ד"ה אסימון), חתיכת ממתכ שלא טעטו עליה זורת מטעט.

ליקוטי רש"י

[התחלה בעמוד א]
ומה ראית, דהאי כל דמרבי שדים ליה אהקדימו בכרי ואידך אהקדימו בשגלים אימא איפכל [בביצה יג:]. **האי אידגן**, משעה שנתמרת בכרי נעשה דגן ויזין דאקרי דגן **הלה** עליו רשות כזן מחלה דכתיב ראשית דגנק חמץ לו [בברכות מו:]. אהקדימו בכרי ככר נעשה דגן וכו' הלכן מסבכל דהאי קרא דזכותא דכזן **אכרי תשעיה** [בביצה יג:]. הלכן כי שקלה לוי צעי אהדורי לכהן חרי ממאה שני צרישא והדר אלת מעשרה [שבת קכז:]. **והאי א"א אידגן**, אלג בשגלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כזן [בברכות מז:]. **מעשר שני** והקדש, אס השגלים פודין אותו מוסיפין תומם. **ולא במעשר ראשון שלא נטלה** תרומתו, קא סלקא דעתך שלא ינטלה תרומת מעשר שלו ושבח קבחו: **פשיטא**, דהיינו טבל, **לא צריכא שהקדימו בכרי**, לאחר שנתמרת והוקצט לתרומה מן התורה קדס לוי את הכהן ונטל מעשר ראשון מחלה ואחד מתמשים שני היה ראוי לתרומה גדולה לכהן, ושלג ינטלה תרומתו דקתי לאו תרומת מעשר קאמר אלג תרומה גדולה [בברכות מז:]. והא תרומה דקאמר רב פפא **לאביי**, לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי נמי קמ"ל. **אסימון**, כסף שלא נקצט צו זורה וקדין לו פלו"ן בלעז [בברכות מז:].

לה:

ומי פירות אין מחמיצין, היינו להתחייב כרת כדלמרינן זהדיא אין חייצין על חימונו כרת אלג לאו אית ציה ובסמוך נמי למרינן^[פ] אין לשין ציין ושמן ודבש ואס לש תשרף מיד ותכמים נמי דלמרי תאכל היינו משום שיכולין לשומרה מן החמץ כשאר עיסה אלג לכולי עלמא מחמיצין וקשה דלקמן (מ.) מסקינן גבי קימחא^[ק] דלבישוגא אלג מי פירות^[ל] שרי דמי פירות אין מחמיצין משמע דשרינן לגמרי וכן^[ל] פי' ר"ת דאין מחמיצין כל עיקר והא דלמר תשרף מיד כשעירצ עמיהן מים דלו ממחרות יותר להחמיק ועל הא אמר דאין צהן כרת אלג לאו אית ציה אלג היכא דליה ציה מערובת מים כגון יין וחומץ ושאר מי פירות שרו לגמרי וכן מוכח בסוף כל המנחות בלות מלה (מנחות דף טז ו: ושם) דלמר אשר תקריבו לרצות מנחת נסכים לחימוך דברי רבי יוסי הגלילי ופרין מנחת נסכים מי פירות הן ואין מחמיצין אמר ריש לקיש אומר היה רבי יוסי מנחת נסכים מגבלה צמים והיא כשירה והשתא אי סלקא דעתך דריש לקיש ורבי יוחנן^[מ] מיירי הכא בלא מים כלל ואפילו הכי כרת ליכא אלג מלקות איכא דחמץ נוקשה הו אמאי איצטרין למימר התם מגבלה צמים בלא גיבול מים נמי איצטרין קרא שלא תאפה חמץ דהוי חמץ נוקשה וחמץ נוקשה פסול למנחה כדמשמע התם צמנחות (דף גג.) דקאמר התם שיאור דר' יהודה לרבי יהודה^[נ] דפסול למנחות אלג ודאי היכא דליכא מים אינו מחמץ כלל וקשה לרשב"א דחומץ האדומי חשיב ליה צפרק אלו עוצרין (לקמן דף מג.) חמץ דגן גמור ע"י תערובת ואמאי והא חומץ האדומי מפרש התם^[ז] דרמו ציה שעורים פי' משימין השעורים ציין כדי שיחמץ היטב והא מי פירות אין מחמיצין ואפילו אס משימין מים עמיהן אכתי לא הו אלג חמץ נוקשה ואומר ר"י שהשעורים שורין צמים קודם משימין ציין וצמי ציזים נסתפק רש"י אי חשיב מי פירות או לא לפי שאנו רואים שהעיסה נעשה עצה צהן יותר מצמים אלג ר"ת נהג היתר דבצר והיה נוהג לאכול צערצ הפסח אחר ארבע שעות עוגה שנילושה צציזים והא דקלמרינן צירושלמי^[ז] האוכל מלה צערצ פסח קודם זמנה כאלו צועל ארוסתו צצית חמיו היינו מלה הראויה ללאת צה ידי חובה וזו מלה עשירה היא^[ז].

יוצאין בדמאי, מסופק ר"י אי צעי למימר יולג דוקא דיעבד כדלמרינן הואיל ומפקיר לנכסיה וחזי ליה מכל מקום עדיין לא מפקיר להו אי נמי יולאים אף לכתחלה הואיל ושרי לעניים ואכלת קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף, תימה אי כסף משמע ליה דווקא נימעוט שזה כסף ואי יליף משיצ דשוה כסף ככסף^[ח] אפילו קרקע נמי ונראה לר"י דלפנין בכלל ופרט וכלל ויסף חמישיתו כלל כסף פרט והיה^[י] לו חזר וכלל מה הפרט מפורש דצר המטלטל וגופו ממון וכו' ילאו קרקעות ועצדים ושטרות וכן מוכח צפרק יש צכור (צטרות דף נה.) דתנן אין פודין לא צעצדים ולא צטרות ולא צקרקעות ולא צהקדשות ומפרש התם צגמרא ולא הקדשות כלל אלו וצכור יליף התם צכלל ופרט וכלל^[י] וכן נמי יש לפרש הקדשות ומייה תימה מאי מיצעי ליה צפ' הוצב (צ"מ דף מד.) חומש מהו שיחללל ע"ג קרקע והא עיקר המיעוט צחומש כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא טו):

^[ב] בלעז [בברכות מז:].

מקטפין אותה במשקין אמר רבי עקיבא מעשה שהייתי עם רבי אליעזר ורבי יהושע בספינה ולשתי מצתם במשקין. אין לשין בחמין מפני שחולטין ולא בפורשין מפני שהן מחמיצין: דמאי כב"ה דאמר מאכילין את העניים דמאי וכיזן דחזו לעניי יוצא אדם בו בפסח וכבר פרשנוהו בכמה מקומות דמאי הוא הלוקח פירות מעם הארץ ואינו יודע אם הן מעושרין אם לאו ונתן מהם חלק אחד ממאה לכהן והן תרומת מעשר שחייב הלוי ליתן לכהן מעשר מן המעשר אבל תרומה גדולה שהיא אחד מחמשים ודאי הן מפרישים ואפילו עמי הארץ. וכן מי שהפריש עמיר אחד מעשרה ונתנו לכהן קודם שיעשהו גורן וקודם שיוציאו ממנו תרומה גדולה לכהן ונתן הלוי ממנו תרומת מעשר והוא מעשר מן המעשר ואע"פ שתרומה גדולה לא נתן לכהן מותר ללוי אותו מעשר שלא נתחייב הלוי בתרומה גדולה לכהן ונתן הלוי ממנו תרומת מעשר הלוי ופשוטא היא והיא מפורשת בסוטה פרק אחרון: ובמעשר שני והקדש שנפדו. אם נתן הקרן אע"פ שלא נתן עדיין החומש כבר שלו הוא. וכן החלה והתרומה לכהנים הן ואע"פ שלישראל אסורה מצות מצות ריבה. טבל הוא שלא הורמה ממנו התרומה והמעשר ואע"פ שהיא תבואה שנורעה בעציץ שאינו נקוב ואינה תרומת הארץ אלא תבואה זרעה בבלי מדאורי"י, טטור מדרבנן חייב להפריש ממנו תרומה ומעשר לפיכך אינו מותר ואינו ראוי לאכילה וכ"ש טבל דאורי"י: ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. כגון שהקדים בכרי ונתן אחד מעשרה בו ללוי ונמצא במעשר שלקח הלוי אחד מחמשים לכהן והיא תרומה גדולה וחייב עוד אחרי כן לתת לכהן מן הנשאר בידו חלק אחד מעשרה והיא תרומת מעשר ואפילו אם נתן תרומת מעשר ולא נתן התרומה גדולה אין יוצא בו ידי חובתו בפסח. וכן במעשר והקדש שנפדו על אסימון והן מעות שאין בהן צורה כלומר לא נטבעו במטבע אלא הוחלק בלא צורה כאלו לא נפדו דפדיה כי האי גונא לא שמה פדיה משום דאין מתחלל אלא על כסף שיש עליו צורה שנאמר וצרת חכסף בידך ודייקינן וצרת דבר שיש עליו צורה למעוטי אסימון שאין עליו צורה: ת"ך יכול יוצא אדם בטבל שלא תקנו כהלכתו כגון שהפריש כל מה שחייב להפריש חוץ מדבר אחד ואפי' מעשר עני שמוציא בשנה השלישית ת"ל לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום לא תאכל חמץ יצא זה שאיסורו משום לא תאכל טבל. פי' כל תבואה שלא נתקנה כהלכתה נקראת טבל. ואקש"י עליה ואיסורא דחמץ היכא אזיל. ודחי' הא מתניתין ר' שמעון היא דסבר אין איסור חמץ חל על איסור

כל שעה פרק שני פסחים

דמאי הא לא חזי ל"ה. ולמרינן לקמן מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ נצדו אחת יולג צה לשום מלה ילא מי שיש לו איסור אחר. א"נ הוצא לה מלה הצאה צעצירה: השתא נמי חזי ל"ה. דחומרא דרצנן צעלמא הוא דרוב עמי הארץ

^[ב]ומי פירות אין מחמיצין: יוצא ב"דמאי ובמעשר וכו': דמאי ^[ג] הא לא חזי ל"ה כיון דאי בעי מפקר לנכסיה הוי עני ואוכל דמאי השתא נמי חזי ל"ה ^[ד] דתנן ב"מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ובית הלל אומרים מאכילין: מעשר ראשון שנטלה תרומתו וכו': פשיטא דכיון שנטלה תרומתו חולין הוי לא צריכא שהקדימו בשיבולים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה חולין הוי לא צריכא שהקדימו דמותר כרבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש ^[ה]מעשר ראשון שהקדימו בשיבולים פטור מתרומה גרולה שנאמר ^[ו] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי דך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר אמר ל"ה רב פפא לאביי אלא מועתה אפילו ^[ז] הקדימו בכרי נמי ליפטור א"ל עדיך אמר קרא ^[ח] מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה' ומה ראית^[ט] האי אידגן והאי לא אידגן: מעשר שני והקדש שנפדו וכו': פשיטא הכא במאי עסקינן שנתן את הקרן ולא נתן את החומש וקא משמע לן דאין חומש מעכב: ו"והכהנים בחלה ובתרומה וכו': פשיטא מהו דתימא מצה שוה לכל אדם בעינן קמ"ל ו"מצות מצות ריבה: י אבל לא בטבל וכו': פשיטא ^[י] לא צריכא בטבל טבול מדרבנן שזרעו בעציץ שאינו נקוב: ו'ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו: פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי מהו דתימא כדאמר ל"ה רב פפא לאביי קא משמע לן כדשני ל"ה: ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו וכו': פשיטא דעולם דנפדו ומאי לא נפדו שלא נפדו כהלכתן מעשר שני שפדאו על גב אסימון דרחמנא אמר ^[א] וצרת הכסף ^[ב] דבר שיש לו צורה והקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר ^[ג] ונתן הכסף וקם לו^[ד] תנו רבנן^[ה] יכול ^[ו] יוצא אדם ידי חובתו בטבל

שלא נתקן כל טבל נמי הא לא נתקן אלא בטבל שלא נתקן כל צורכו שנטלה ממנו תרומה גדולה ולא נטלה ממנו תרומת מעשר^[ז] [מעשר] ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר **לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום כל תאכל עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ אלא משום כל תאכל טבל** ואיסורא דחמץ להיכן אולא אמר רב ששת הא מני ר' שמעון היא דאמר ^[א] אין איסור חל על איסור דתניא ר' שמעון אומר האוכל

גב אכסניא. מפרש צירושלמי^[פ] נכרים: **שחילל על גב קרקע** משמע ליה דווקא נימעוט שזה כסף ואי יליף משיצ דשוה כסף ככסף^[ח] אפילו קרקע נמי ונראה לר"י דלפנין בכלל ופרט וכלל ויסף חמישיתו כלל כסף פרט והיה^[י] לו חזר וכלל מה הפרט מפורש דצר המטלטל וגופו ממון וכו' ילאו קרקעות ועצדים ושטרות וכן מוכח צפרק יש צכור (צטרות דף נה.) דתנן אין פודין לא צעצדים ולא צטרות ולא צקרקעות ולא צהקדשות ומפרש התם צגמרא ולא הקדשות כלל אלו וצכור יליף התם צכלל ופרט וכלל^[י] וכן נמי יש לפרש הקדשות ומייה תימה מאי מיצעי ליה צפ' הוצב (צ"מ דף מד.) חומש מהו שיחללל ע"ג קרקע והא עיקר המיעוט צחומש כתיב ויסף חמישית כסף ערכך (ויקרא טו):

האוכל

^[ט] [לפנינו בסוגיא לא נמצא רבי יוחנן רק ר"ל] (גליון: ^[ט] טעות המעתיק וצ"ל דר"ב ל"ר"פ) (נו"ב אור"ח מהדו"ת סי' נו שבוה דבריהם מכוונים עם דבריהם במנחות נד ע"א): ^[י] היינו קרא דויקרא כז, טו. ועיי' תוס' שבת קכח ע"א דאיתא "וקם" לו חזר וכלל, והיינו קרא דפסוק יט שם, ועיי' רש"י כאן ומהרש"א בבבא מציעא נד ע"א על רש"י ד"ה ונתן הכסף:

מסורת הש"ס עם הוספות

א] [לקמן מ. מנחות ז:ז], **ב**] שנת קדו: זרכות מז. סוכה לה: עירובין לא., **ג**] דמאי פרק ג [משנה א] עירובין דף יז., **ד**] [זרכות מז.], שנת קדו: עירובין לא: ביצה יג: ג:., **ה**] [תמורה דף ה:., **ו**] עיי' תוס' ביצה יג: ד"ה ומה, **ז**] [לקמן לו.], **ח**] צנא מליעא מז., **ט**] עיין תוס' לקמן לח. ד"ה אתיא, **י**] [עיין מוספות סוכה ל. ד"ה משום], **כ**] שבת דף כג., **ל**] תרומות פרק ג מ"ז, **מ**] דברים יח ד, **נ**] עיין תוס' סוכה ל. ד"ה מתוך, **ס**] [לקמן לו.], **ע**] [דף נג:], **פ**] לקמן פ"י ה"א, **צ**] [וע"פ מוספות מנחות ג: ד"ה אין מחמיצין וכו'], **ק**] דמאי פ"ג ה"א, **ר**] ב"ק דף ז., **ש**] [ועיין מוספות צטרות גא. ד"ה אימא וכו'].]

גליון הש"ס

גמרא ל"צ בטב"ב טבול מדרבנן. עין לקמן קיד ע"ב מו"ה אכלן דמאי:

תורה אור השלם

א) וְאֵל הַלְוִיִּם תִּרְבֹּר וְאִמְתָּה אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּעֶשֶׂר אֲשֶׁר נִתְּנִי לָכֶם מֵאֲתָם בְּנִתְּלָתְכֶם וְהַרְמֵתֶם מִמֶּנּוּ תְּרִימֹת יְיָ מִעֶשֶׂר מִן הַמִּעֶשֶׂר: [במדבר יח, כו]

ב) מִכָּל מִתְּחִיבֶיכֶם תִּרְיֻמוּ אֶת כָּל תְּרִימֹת יְיָ מִכָּל חֲלָבֹו אֶת מִקְדָּשֹׁ מִמֶּנּוּ: [במדבר יח, כט]

ג) וְנִתְּתָה בְּכֶסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמִּקְוֶה אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: [דברים יח, כח]

ד) וְאִם יָאֵל יָאֵל אֶת הַשְּׂדֵה הַמִּקְדָּשִׁי אֹתוֹ וְיִיכַף חֲמִישִׁית כֶּסֶף עֲרֶךְךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: [ויקרא כז, יט]

ה) לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצֹּת לֶחֶם עִנִּי כִּי בַחֲפוּזִי יֵצֵאת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: [דברים מז, ג]

הגהות וצייונים

א] "ונתן הכסף" כתב, עיין תוספות שבת קכח ע"א ד"ה ונתן (גליון): **ב**] המהרש"א מוחק תיבות תרומת מעשר: **ג**] צ"ל דפטורא (כ"ש בדפו"י דפטור): **ד**] תיבת "היא" מיותר: **ה**] [חצבא דאבישנא כצ"ל] (גליון: **ו**] יש למחוק "אכל מי פירות" (רש"י: **ז**] נדצ"ל **לבן**:

^[ט] [לפנינו בסוגיא לא נמצא רבי יוחנן רק ר"ל] (גליון: ^[ט] טעות המעתיק וצ"ל דר"ב ל"ר"פ) (נו"ב אור"ח מהדו"ת סי' נו שבוה דבריהם מכוונים עם דבריהם במנחות נד ע"א): ^[י] היינו קרא דויקרא כז, טו. ועיי' תוס' שבת קכח ע"א דאיתא "וקם" לו חזר וכלל, והיינו קרא דפסוק יט שם, ועיי' רש"י כאן ומהרש"א בבבא מציעא נד ע"א על רש"י ד"ה ונתן הכסף:

הוא לא חזי ל"ה. ולמרינן לקמן מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ נצדו אחת יולג צה לשום מלה ילא מי שיש לו איסור אחר. א"נ הוצא לה מלה הצאה צעצירה: השתא נמי חזי ל"ה. דחומרא דרצנן צעלמא הוא דרוב עמי הארץ

(א) [נרכות מו: וס"ג], (ב) ז"ק סו: א) [לעיל סו: וס"ג], (ד) ב"מ כג: (ה) [ועי' חו"ט לעיל ט: ד"ה (הוא), ו] [וע"ע חו"ט שם קמ"ט סד"ה ומנ' וס"ג], (ו) סו: (ז) סו: ע"א וע"ב, (ט) סו: ד"ה אפר.

הגהות הב"ח

(א) חו"ט ד"ה הא קנייה צ"ל וקרינא צ"ה מכ"ס משל"ס וכו': (ב) בא"ד וה' דשמעין ליה לעולא כ"ל ומינה לעיל נמחק:

גליון חש"ס

חו"ט ד"ה משום כו' וא"ת ל"קמן דפס"קין צ"ל ש' אשירה. וזו אינו קושא כ"כ ד"ל דכ"ר יתן טעם לשמואל דלא ק"ל למזה הצ"ה בעצמה ועכ"פ צ"ט צ' דכ"ר דמ"מ אשירה פסול משום כחומי וכו' ועדיפא י' להקשות דלמה לי קרא מן הפקד להוציא הנעבד חפוק ליה משום מזה הצ"ה בעצמה:

תורת אור השלם

א) ואמרתם הנה מתקלף והפתחם אותו אמר יי צבאות גזול ואת הפסח ואת החולה והבאתם את המנחה הארצה אותה מקדשם אמר יי [מלאכי א: יג] ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מבשר קרבן ל' מן הקהלה מן הבקר וימן הצאן תקריבו את קרבנם: [ויקרא א: ב]

ג) כי אני יי אלהי משפטי שני גזל בעולה ונחתי פגלתם באמת וקברת עולם אקרות לכם: [ישעיה סא: ח]

הגהות וצינונים

[א] הגזול רש"ל (גליון): [ב] צ"ל אמר רבא ובהרא"ש ב"ק פ"י סס"י טו גרס רב אשין (גליון): [ג] צ"ל אוגברי פי' לשון פוסט ערשי מלאכת הנשיא. ערוך (גליון): [ד] ש"ל. רש"א (גליון): [ה] בדפוס רב"ה ועיין חו"ט ב"ק ס"ז ע"א ד"ה אמר עולא ושמ ע"ב ד"ה רבא אמר: [ו] צ"ל אוגבריין (גליון): [ז] בדפוס וינציא איתא זיכא דקני ליה מצי למימר דמכ"ס סקוד קני קודם ובאגדה אפילו למאן דלא בעי אנד, ועיין מהר"ם ורש"ש: [ח] יש ליישב כ"י: דצ"ל (רש"ש):

לעזי רש"י

מור"נ"ש. פירוש תגרים, סוחרים (תרגום גרמנית לו, כתא, וכלים (תרגום מ"א, י, טו), מוכרי כל ממכר (מחמיה יג, כ).

לולב הגזול

שנאמר והבאתם גזול וגו', לאשכחן קרא דאוסר להציא מזה צעצעה: **מה פסח אין לו תקנה**. לאחר זמן להקריבו שהרי מוס קציע עולמית הוא: אף גזול. ילפינן מינה דאין לו תקנה לאחר זמן ואפילו ציאוש דשמעינן ליה למריה דמייאש ואמר ווי ליה לחסרון כס'^(א) ואע"ג דלענין

משום דהוה ליה ^(ב) מצוה הבאה בעבירה ^(ג) שנאמר ^(ד) והבאתם גזול ואת הפסח ואת החולה גזול דומיא דפסח מה פסח לית ליה תקנתא אף גזול לית ליה תקנתא *לא שני לפני יאוש ולא שני לאחר יאוש בשלמא לפני יאוש ^(ה) אדם כי יקריב מכבס אמר רחמנא ולא דידיה הוא אלא לאחר יאוש הא קנייה ביאוש אלא לאו משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב ^(ו) כי אני ה' אוהב משפט *שנא גזל בעולה משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס אמר לעבדיו תנו מכס למוכסים אמרו לו והלא כל המכס כולו שלך הוא אמר להם ממני ילמדו כל עובדי דרכים ולא יבריחו עצמן מן המכס אף הקב"ה אמר אני ה' שנא גזל בעולה ממני ילמדו בני יובריחו עצמן מן הגזל^(ז) אתמר נמי אמר רבי אמי יבש פסול מפני שאין הדר גזול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ופליגא דר' יצחק דא"ר יצחק בר נחמני אמר שמואל לא שנו אלא ביום טוב ראשון אבל ביום טוב שני מתוך שיוצא בשאול יוצא נמי בגזול מתיב רב נחמן בר יצחק לולב הגזול והיבש פסול הא שאול כשר אילימא ב"ט ראשון הא כתיב לכם ^(ח) משלכם והאי ביום טוב שני וקתני גזול פסול (רבא אמר^(ט)) לעולם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שאול דלאו דידיה הוא אבל גזול אימא סתם גזילה יאוש בעלים הוא וכדידיה דמי קא משמע לן אמר להו רב הונא להנהו אוונכריי^(י) כי זבניתו אסא מעכו"ם לא תגזו אותן אלא לגזוה אינהו ויהבו לכו מאי טעמא סתם עובדי כוכבים גזלני ארעתא גינהו וקרקע

סוכה

משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. והדמיא לקמן פ' לולב וערצה (ד' מג.) לכס משלכס להוציא את השאול ואת הגזול משום שאול אינטריכא דכלאו לכס נפקא לן גזול משום מזה הצ"ה בעצמה דאע"ג דקרא גבי קרבן כתיב הוא הדין בכל מצות דהוי דאוריית' כדמוכח צריש הגזול קמא (ב"ק ד' דז.) גבי הרי שגול סאה של חטין וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה דאין זה מצדך חלה מנאץ^(א) וא"ת לקמן (ד' נב:) דפסלינן לולב של אשירה ושל עיר הנדחת משום דמיכתה שיעוריה חפוק ליה משום מזה הצ"ה בעצמה ומו אמאי שרינן דלאו אשירה דמשה וי"ל דלא דמי לגזל דמחמת עצרת הגזול צאה המזה שיוצא צו אצל הני אטו מחמת עצירה שנעשית צו מי נפיק ציה ומיהו י' ספרים דגרסי' לקמן (ד' נב.) אחמני' דאחרוג של אשירה מ"ט משום דהוה ליה מזה הצ"ה בעצמה וגי'רסא משוּבַּשַׁת היא חלה טעמא משום דמיכתה שיעוריה דאחרוג נמי צעי שיעור כאגוז או כציצה דאף על גב דאמרין לקמן (ד' נב:) טעמא משום דלא גמר פירא מכל מקום צעינן דמינכר לקיחתה דמהאי טעמא פסלינן לקמן (ד' נב.) פלפלינן **ומיהו תימנה צפרק כל שעה (פסחים ד' נה:)** **דחגיגא אין יוצא ידי מזה צנצל ודריש** ליה מקרא חפוק ליה משום מזה הצ"ה בעצמה דקא אכיל איסורא **ונפיק ידי מזה^(ב):**

כי יקריב מכבס אמר רחמנא ואלאו דידיה הוא. תימנה דצמרוצה (ב"ק ד' סו:) ממעט גזול מדכתיב קרצנו והכא ממעט ליה מדכתיב מכס ואע"ג דאיכא דמוקי לה החס בגזל קרבן דחצריה מ"מ קשה למאן דלא מוקי ליה הכי ועוד קשה דהחס משמע דלפני יאוש לא צריך קרא דדריש קרצנו ולא הגזול וקאמר ה"ד אילימא לפני יאוש למה לי קרא ועוד קשה

דהא מכס דרשינן צפ"ק דחולין (ד' ה. וס) מכס ולא כולכס להוציא את המומר מכס צכס חלקתי ולא צאומות ואע"פ שיש לומר דרישא דקרא מייחתי הכא ומקרינכס דסיפא דקרא קא דריש כמו שמפר"ת גבי לא תחתך דסוף האומר צקדושין (ד' סז: וס) לא משמע כן כלל וי"ל דהא דקאמר צמרוצה לפני יאוש למה לי קרא משום דלפני יאוש אין יכול להקדיש והרי הוא חולין כדאמרין גזל ולא נחיאשו הצעלים שניהם אינם יכולים להקדיש דאיש כי יקדיש את ציתו אמר רחמנא מה ציתו צרשותו^(א) כדא"ר צמרוצה (ב"ק דף סז: וס) ואפילו מאן דפליג לא פליג חלה צצעלים אצל בגזלן גופיה מודה דאין יכול להקדיש והא דמייחתי הכא קרא דמכס אע"ג דמציתו נפקא אורחא דגמרא צהכי דמייחתי מכס משום דאי לא כתיב ציתו הוה מוקמינן מכס להך דרשה אצל השתא דכתיבי הני קראי אייתר ליה מכס להוציא את המומר ולצכס חלקתי ודכוותה אשכחן פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' נד: וס) דדרש' נגעים ציום מדכתיב וציום הראות צו וצפ"ק דמועד קטן (ד' ט.) מוקי לה לתמן דיש יום שאתה רואה ויש יום שאין אתה רואה וציום מדכתיב כנגע נראה לי ולא לאורי וכן צשילתי פרק שני דמגילה (ד' כ. וס) דלא מוהללין חלה ציום דכתיב ציום השמיני וצפרק ר"א דמילה (שבת ד' קנב.) מוקי ליה ציום אפילו צצבת ולילה ממעט מדכתיב כן שמונת ימים ועוד איכא דכוותיהו צדוכתי טובא^(א): **הא** קנייה ביאוש. וקרינא ציה (ה) לכס משלכס משמע דקסבר ר' יוחנן יאוש כדי קנה וקשה דצמרוצה (ב"ק ד' סז: וס) קאמר ר' יוחנן דתשלומי ארצעה וחמשה חיוביה צין לפני יאוש צין לאחר יאוש ואי יאוש קני אמאי חייב שלו הוא טובח שלו הוא מוכר דכי האי גוונא דיין החס לעיל (דף יז: וס) רב ששת אמילמיה דרב דקאמר כי ניים ושיציר רצ אמר להא שמעתא ועוד דצהגזול צתרא (סז דף קטו.) שמעינן צהדיא לר' יוחנן משמיה דר' ינאי דשינוי רשות ואח"כ יאוש לא קני ויש ספרים דגרסינן הכא הא קנייה ומו לא ואפילו גרסינן ציאוש יש לפרש דהכי קאמר הא קנייה ציאוש ושינוי השס כדאמרין צמרוצה (סז דף סו.) הגנב והגזלן הקדשן הקדש ואפילו למאן דאמר יאוש לא קני משום דהא איכא יאוש ושינוי השס מעיקרא חולין והשתא הקדש וא"כ א"כ מאי פריך החס^(א) אבי לרבא^(ב) דאמר יאוש קני מדכתיב קרצנו ולא הגזול ואמאי דחיק לשנויי דגזל קרבן דחצריה הא ממנה נפשך החס קני דאיכא יאוש ושינוי השס ומ"מ מיפסיל להקריצה משום מזה הצ"ה בעצמה כדאמרין הכא וכמו כן קשה צסוף ההיא שמעתתא^(א) דדיין רבא דיאוש כדי לא קני מדכתיב קרצנו ולא הגזול ועולא נפקא ליה החס מגזול דומיא דפסח דלית ליה תקנתא וי"ל דאס איתא דיאוש כדי קני הוי שלו קודם הקדש ומו לא חשיב מזה הצ"ה בעצמה וכן מוכח לקמן צשמעתין גבי (נכרי^(ב)) וליקניניהו צשינוי השס משמע דאי קנו ליה מזה נפקי ציה ולא חשיב מזה הצ"ה בעצמה אצל אי יאוש כדי לא קני ועל ידי הקדשן קא קני ליה דאיכא יאוש ושינוי השס השתא אז חשיב מזה הצ"ה בעצמה וצכולה שמעתין דלא חשיב מזה הצ"ה בעצמה היכא דקני ליה מצינן למימר דקני קודם צאגודה^(א) אפילו למאן דלא צעי אגד הא קני ליה קודם י"ט דאכתי לא חל חיוב מזה ואי נמי אפילו צי"ט דלא דמי למקדיש דחל קנין והקדש ציחד והא דשמעינן ליה (ב) לעיל לעולא צהגזול צתרא (סז דף קד.) גבי פלוגתא דר"ש ורבנן צעירות של גנב ושל גזלן אי סתם גניצה יאוש צעלים או סתם גזלה קאמר דקאמר עולא מחלוקת צסחם אצל צידוע דצרי הכל קני החס איכא יאוש ושינוי השס כדאמרין צההיא שמעתא דמרוצה (סז דף יט: וס) דמעיקרא קרו ליה משכא והשתא קרו ליה אצרוא והא דמשמע צריש הגזול קמא (סז דף דז.) צההיא דגזל סאה דאף על גב דשינוי קונה חשיב מזה הצ"ה בעצמה אף על פי שקנאו צשינוי מעשה קודם צצא לידי חיוב חלה החס דחיוצי צעלמא הוא אי נמי שאני צרכה דאיכא נמי הזכרה לשס שמים ולפי שיטה זו צריך^(א) ליישב סוגיא דהניזקין (גיטין דף נה.) דאמר עולא דצר תורה צין נודעה צין לא נודעה אינה מכפרת וסוגיא דהגזול צתרא וסוגיא דמרוצה ור"ת מפרש צענין אחר משום קשיא דעולא אדעולא והרצה הארכתי צמרוצה^(ב) וצפרק הניזקין (סז דף נה.): **מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול.** הכא דווקא שהוא מדרצין לא חייש אמורה הצ"ה בעצמה:

וקרקע

ו א מיי פ"ח מהל' לולב הלכה א טו"ע א"ח סי' תרמ"ט סעיף א:
ז ב מיי פ"ה מהלכות איסורי מונח הלכה א סמג לאין שט:
ח ג טו"ע א"ח סימן תרמט סעיף א צה"ה:

רבינו חננאל

לאחר יאוש משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה שנאמר כי אני ה' אוהב וגו'. אתמר נמי א"ר אסי יבש פסול לפי שאינו הדר גזול פסול משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. ור' יצחק פליג ואמר הני מילי בירוש' ראשון אבל משני ואילך מתוך שיוצא בלולב שאול יוצא נמי בגזול אחר יאוש. מתיבי על ר' יצחק פליג ואמר הני לולב הגזול והיבש פסול הדיקין מינה גזול פסול הא שאול כשר ושאול כשר לא משכחת ביי"ט ראשון דהא בהדיא כתיב לכם למעוטי אפי' השאול אלא משני ואילך השאול כשר ואפי' הכי גזול פסול. ומשני רב אשי מחני לעולם ביום ראשון ואיצטרך סד"א שאול ודאי לאו דידיה אלא גם גזול אימא סתם גזילה יאוש בעלים היא וקנה ביאוש ודידיה הוא קמ"ל דלא. כדא"ר חייא לאונכרי פי' כגון (א) בית של נשיא הממונה בצרכיו וביצא בנישיא אנשים חשובין הממונין בצרכיהן נקראין כן אמר להו כי זבניתו אסא ליגזו אינהו אסא כי היכי דליהוי יאוש בידיהו דנכרים ושינוי רשות בידיכו דעבר"ס גזלני גינהו

חשק שלמה על ר"ח

(א) נראה דצ"ל פי' כגון הממונה צבת הנשיא צלכיו ויציא נשיא וכו'.

ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה כח.

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

[illegible]

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה שמע
מקלח כו' חוקע צבור
ויוצא לחוך יצא צחלי
החקיעה:

תגהות וציונים

[א] בכת"י נוסף מ"ה:
 בדר"י וכת"י מותר
 ללוקקו ב"ו ולגרו' זו
 עצמו הממודד
 ללוקקו ב"ו וז"ה דת'
 הכל ב"ו ולג' דת' מותר
 ללוקקו ב"ו מותר גם
 המודד עצמו ללוקק ב"ו
 (כ"ה) מ"י תקפו ד"ה
 ועין הממודד.
 ויעין (ש אה) ש' שמס'ק
 אשקאן אשקאן מחלוקת
 ופוסקים: **[ב]** בכת"י
 ופוסד"י נוסף חבירו,
 וכ"ה ברש"י ובר"ה:
[ג] ב"ר בר"ה כדכתיב
 ותחילתו ותיכנו. ערך
 ערך חלם ג' (גליון):
 ר"ה ר"ה ש' **[ד]**
 (גליון): **[א]** נראה דכוונתו
 לאפוקי כג"י ר"ה
 עקב תקיעה ב"ר חליל
 תקיעה צ"א וממלא
 גורם **ר"ה**, דק"ס:
 ב"ר פוסק קראקא **נ"ה**
 וכן יבור חל"ם **נ"ה**
 ישעיה לח,
 ותחילתו
 (והוא)
 (ותחילתו)
[ט] חיבת מ"ה י'
 וכן היא מ"ה י'
 להוסי' ברייתא ש' וכג'
 ד"ה ש' (באה"מ), וכ"ה
 ש' ובתוס'
 הרא"ש כאן:

ליקוטי דעם"י

[illegible]

שִׁמְעוּ מִקֶּצֶת הַתְּקִיעָה בְּבוֹר בּוֹ. קֹל סִלְקָא דַּעֲמָן דְּהִי קֶאֱמֵר הִיא עוֹמֵד הוּא נִשְׁפֵּת הַצּוֹר וּמִצִּירו חוֹקֵעַ צִצּוֹר יוֹאֵל לַחוּץ (6) בְּחַזִּי הַתְּקִיעָה וְאִשְׁמַעִין הֵכָא דַּעֲקָתָא נִמִּי יוֹאֵל: קוֹדֵם עֲמוּד הַשְּׁחָר. לֵאלוֹ זְמַנִּיה הוּא כְּדֹאמְרִינן בְּמִסְכַּת מְגִילָה (דף כ:): כֹּל הַיּוֹם כֶּשֶׁר

^אשמע מקצת תקיעה בבור ומקצת תקיעה על שפת הבור יצא ^במקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת תקיעה לאחר שיעלה עמוד השחר לא יצא אמר ליה אביי מאי שנא התם דבעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא הכא נמי בעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא הכי השתא התם לילה לאו זמן חיובא הוא כלל הכא בור מקום חיובא הוא לאותן העומדין בבור למימרא דסבר רבה ^(ג) שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא ת"ש ^ד תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין דינו מלא מלא מלא ואינו חולק לה גמריה

פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקינן ת"ש
 ה' התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך
 הפיטס אם קול שופר שמע יצא ואם קול
 הברה שמע לא יצא ואמאי ליפוק בתחילת
 תקיעה מקמי דליערבב קלא ד' כי קאמר רבה
 בתוקע ועולה לנפשיה אי הכי מאי למימרא
 מהו דתימא זמנין דמפיק רישיה ואכתי שופר
 בבור וקא מיערבב קלא קמ"ל. אמר רב
 יהודה בשופר של עולה לא יתקע ואם
 תקע יצא ⁷⁰ בשופר של שלמים לא יתקע
 ואם תקע לא יצא מ"ט עולה בת מעילה
 היא כיון ⁷¹ דמעל בה נפקא לה לחולין שלמים
 דלאו בני מעילה נינהו איסורא הוא דרכיב
 בהו [ולא נפקי לחולין] מתקף לה רבא
 אימת מעל לבתר דתקע כי קא תקע באיסורא
 תקע אלא אמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא
 הדר אמר ⁷² אחד זה ואחד זה יצא ⁷³ מצות
 לאו ליהנות ניתנו אמר רב יהודה ⁷⁴ בשופר
 של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא ⁷⁵ בשופר
 של עיר הנדחת לא יתקע ואם תקע לא
 יצא מ"ט עיר הנדחת כתותי מיכתת שיעוריה
 אמר רבא ⁷⁶ המודר הנאה מחבירו ⁷⁷ מותר
 לתקוע לו תקיעה של מצוה המודר הנאה
 משופר מותר לתקוע בו ⁷⁸ תקיעה של מצוה
 ואמר רבא המודר הנאה מחבירו ⁷⁹ מזה עליו
 מי חטאת בימות הגשמים אבל לא בימות
 החמה ⁸⁰ המודר הנאה ממעין טובל בו
 טבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא
 בימות החמה שלחו ליה לאבוה דשמואל
⁸¹ כפאו ואכל מצה יצא כפאו מאן אילימא
 כפאו שד והתניא ⁸² עתים חלים ⁸³ עתים
 שוטת כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל
 דבריו כשהוא שוטת הרי הוא כשוטה לכל
 דבריו אמר רב אשי שכפאווהו פרסיים
 אמר רבא ⁸⁴ זאת אומרת ⁸⁵ התוקע לשיר
 יצא פשיטא היינו דך מהו דתימא התם
 אכול מצה אמר רחמנא והא אכל

אמר רבא זאת אימרת התוקע **לשייר יצא**. דמנאות אינן זריכות כוונה צפ' ערבי פסקאים (פסקאים) לפניו מטבול בחזרת דמתי בגמ' אכלו דמאי יא' אכלו בשלל מחכיו יא' ובאידיך צפ'.

במזמור מנצח להוציא לפניהו (מנצח¹) חזרת ומרוסנת ודייק החם ע"כ לאו משום היכרה הוא מודקת והשפחה מה שהוצרך רבא לדקדק מכאן ולא הוצא מזרייתא דהתם דקמני צהדיא דהוה אמינא צעי כוונה ומה שמקשה עליו מזרייתא דלקמן ולא פריך מרבי יוסי דהתם דהוה מני

בשופר י"ז ע"ה לא יתקע. כלומר במזיד ואם תקע כלומר בשוגג יאז דבשוגג מעל ונפיק לחלוין אבל במזיד אין מעילה ולא נפיק לחלוין וכשמחלק בין עולה לשלמים היה יכול לחלק צעולה גופה בין מזיד לשוגג אבל השחא מחלק בשוגג גופיה:

אמר

יִתְקַע וְאֵם תִּקַּע יִצָּחַ
 תִּימָמָה מֵאִי שָׁנָה מַשְׁלֵמִים לָלֵךְ יִצָּחַ
 מִשּׁוּם דַּמְנוֹת לִיֵּהֱנוֹת נִיתְנוּ וּרְצִינוּ
 חֲנוּנָל גִּרְסָה הֵכָה רִבָּא ^(פ) וְחִימָמָה
 דִּבְסוּף כְּסוּי הֵדֶם (חֲלוּין דָּף פֶּט. וְסֵא)
 תִּנְיָא תִּקַּע לֹא יִצָּחַ וְכֵן קִשְׁיָא אֲהֵיִיא
 מֵהֵא דְלִדְמָר רִבָּא בְּפִרְקָא מִנּוֹת חֲלִינָה
 מֵהֵא דְלִדְמָר רִבָּא בְּפִרְקָא מִנּוֹת חֲלִינָה
 (יִצְחָק דָּף ק: וְסֵא) חֲלִינָה בְּסִדְרָא
 שְׁלִיטָא שְׁלֵן וּבְסִדְרָא שְׁל ע"ו חֲלִינָה
 בְּשִׁירָה וְלֹא אֲחֲרֵיכֵן מִכְתָּה שְׁעִירָה
 וּפְרִישִׁית כּוֹלָה בְּשִׁלְיָה כְּסוּי הֵדֶם וְפ'
 לִלְבַּב הַגּוֹזֵל (סִבְיָה דָּף לָא: בְּד"ה בְּשִׁירָה):

המודר הנאה משופר מותר לתמונע בשופר של

מצודה. צפרק צ' דגדרים (דף טו)
מחלק אצוי צין הגנת סוכה עלי
לחומר שלא להנה מן הסוכה דיכול
לחפור הסוכה עליו שאינה משועבדת
לו אבל אין יכול לחפור עצמו על
הסוכה שהוא משועבד לה ופריך
עלה רצא וכי מנזות ליהנות ניתנו
אלא אמר רצא הא דאמר ישיבת
סוכה עלי הא דאמר שבעה שלא
לשכ בצוכה ולדברי רצא היה משמע
דכאן נמי אי אמר הגנת שופר עלי
ידקה וצדקה וצדקה על חותם עלי

גליזן הש"ס

גמ' בשופר ש' שלמים. עין וצחיס דף פו ע"א חד"ה אחיא. וצבורות דף כו ע"א חד"ה החולש ונדרים דף י ע"א חד"ה אלס מביא כבשוח ומעילה דף יב ע"א חד"ה חלז: [מכח] שם מותר לתקוע ע"ה. [וע' חוס' שבועות דף מ"ז ע"ב] ד"ה ורז יוסף אומר כשומר שכל דמי:

רבינו חננאל

יצא למימרא דסכר
וכבה שמע סוף תקיעה
בדקה תחלת תקיעה ואז
תחלת תקיעה בלא סוף
והתנן
תקיעה בראשונה ומשך
בשניה כשתים אין מדרן
אלא אחת כ"ו. ודחינן כי
אקמור רבה בתקוע ועולה
ששמצאת התקיעה ששע
אחוריה ששעלן מן הבדור
תקיעה שלימה. א' אינן
מאלי למימרא כ' אמר
ר"ב יהודה בשופר של
עולה לא תקע ואם תקע
שלמים יצא. בשופר של
עולה לא תקע ואם תקע לא
יציא. ותריץ לה רבא הכי
ואחד שופר של שלמים
יצא מ"ט ששעלן
ליהנות ינתנו: בשופר
של ע' לא תתחלה לא
תקע ואם תקע יצא
בשופר של עד הדנות
יבחינו כמות שיעוריה:
אמר רבא המודר
מחבירו המזהה
מנהגו עליו מן חטאת
הגשמים אבל לא
המזהה בימותיה. וכן המודר
מנהגו ממעין טובל ב
בימות מצוה בימות
הגשמים אבל לא בימות
החמה: שלחו ליה
דלבו דשמואל כפאו
ואבל מצה בפסח יצא
ופירשה רב
אשי משכנאו פריסין שמי
ששמצות אינן זריכות כונה:
אמר רבא זאת ארמית
התקוע לשיר אין מנוח
הא דכתיב הללוהו בתקע
שופר שתקיעה להלל
וירצוהו כן אם תקע
א"ע כסדרה שהיא
לשיר השמועה יצא כי
זריכות כונה.
מרו דרימא
החם

[illegible]

ב.

ראיתי בגליון הרמב"ם להגאון רבי עקיבא איגר (מהדורת מהרי"ל ביאלה, הל' חמץ ומצה פרק ו') שמביא בשם בנו הגאון רבי שלמה איגר ליישב קושית התוס' (סוכה דף ל ע"א) דלמה-לי קרא דאינו יוצא במצה של טבל תיפוק-ליה שאינו יוצא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה, ותירץ, בכורך כזית טבל במרור ואכלו, דלגבי טבל דאין-לה שייכות למרור, המרור חוצץ ולא עבר על איסור טבל, אבל מצות-עשה דאכילת מצה קיים, דמרור נמי מעין המצוה היא ואין זה חציצה, והגאון רעק"א אומר שזה דבר נחמד.

מדברי הגר"ש איגר מבואר דלא לכל ענין ניתן ההיקש דכל שאינו כבל-תאכל חמץ אינו בקום ואכול מצה. אולם בעצם הדברים יש לעיין, דכיצד יתכן דבכזית אחד נאמר פלגין דיבורא, דלענין טבל נאמר דלאו אכילה היא ולגבי אכילת מצה קיים אמרינן והוי אכילה, ולכאורה זה נגד סוגית הגמרא בסוכה (דף ז ע"א): אמר רבא וכן לשבת, מיגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת. וכד נעיין, נידון-דידן יש למילף מההיא דסוכה במכל-שכן דמיגו דלגבי מצה אין המרור חוצץ הוא-הדין דלאיסור טבל אין זה חוצץ.

ג.

ושמעתי בשם גדול אחד שהעיר על דברי התוס' (סוכה דף ל ד"ה משום) דלמה לא תירצו על-פי-מה דאמרינן (ר"ה דף כח ע"א): כפאוהו פרסיים ואכל דיוצא. ואם-כן נפקא-מינה בכפאוהו פרסיים דלית כאן מצוה הבאה בעבירה, ואשמעינן קרא דמכל-מקום מצה של טבל פסולה אף דליכא עבירה, ותירץ על-פי הרמב"ם * דמשום דיש כאן עבירה לא מהני הכפיה.

ולי קשה תירוץ זה, דאכתי נפקא-מינה בכפיה שאינו מחויב למסור נפשו ושריא-ליה לאכול, ואם-כן אם יכוין לשם מצוה שהרי בלאו-הכי אוכל ובקיום מצוה לא מוסיף איסורא, ואם-כן יכול לכוין לשם מצה, דאי לאו קרא סלקא-דעתא דיצא, והדרא קושיא לדוכתא. נולכאורה יש לומר דבכי האי-גוונא גם מקרא לא נתמעט כיון שאין בו איסור טבל, ** ואין לומר דמכל-מקום גם איסור חמץ אין בו וממילא חזר הדין דאין יוצא בזה ידי-חובת מצה, משום ההיקש דכל שאינו כבל-תאכל חמץ אינו בקום ואכול מצה, דאם-כן גם במצה שאינה טבל נאמר שכפאוהו

[והגאון ר' יוסף כהן שליט"א הוסיף] :

* נראה לי שהכוונה היא לדברי הרמב"ם (הל' גירושין פרק ב ה"כ) שכחב: אבל מי שתקפו יצו-הרע לבטל מצוה והוכה ער שעשה דבר שחייב לעשותו וכו' אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה וכו'. וזה שמסיים מרן דכאן לא מהני הכפיה דקיום מצוה שיש בה גם עבירה לא שייך טעם זה.

** ומצאתי בספר "מנחת-סלח" (מצוה י) שהביא קושיא זו על החוס' משו"ת מהר"י אסאד (או"ח סימן צח), ותירץ, דבכי האי-גוונא גם מקרא לא נתמעט כיון דאין בו איסור טבל, ואף שגם איסור חמץ אין בו, מכל-מקום יוצא מכח מה שנהנה כמו המחזה וגמעו דלא דרשינן היקשא כיון דאיכא טעמא לחלק, עיי"ש. והוא השיג עליו מדברי הרמב"ן ב"מלחמות" (בדף לו) שכחב: לענין זה אידחי היקשא שיש דברים שחייבים על חימוצו כרת ואין יוצאין בו כמו המחזה וגמעו, אבל אין לך דבר שאינו בא לידי חימוץ שיהיה יוצא בו משום מצה דהא איחקש, עיי"ש, הרי מבואר להיפוך מדבריו.

יאל ידי מרור לא יאל כרכן בסיב ובלען אף ידי מלה לא יאל ע"כ בגמרא. ופי' כשבלע המרור לא יאל מפני שאנו צריכין שיטעם טעם המרור בפיו שהוא זכר לומר רור את חייהם וכשבלע מלה כיון שהמלה נגעה בפיו הויה לה אכילה ויאל וכשבלע מלה ומרור כאחד כתב רבינו שיאל ידי מלה ואע"פ שהמרור מפסיק בין מלה לפיו אינו חשוב הפסק לפי שהמרור טפלה למלה אבל כשכרך בסיב הסיב מפסיק וחשיב הפסק ולפיכך לא יאל אפילו ידי מלה זהו דעת רבינו וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל. ובהשגות א"א זה שבוש שאין זה טעם למרור וכו'. ונדמה לו לר"א ז"ל שמה שכתב רבינו בלע מלה ומרור כאחת ידי מלה יאל ידי מרור לא יאל שהמרור כטיפלה למלה שהוא נמינת טעם למ"ש ידי מרור לא יאל ולזה השינוי שהוא שבוש. ואין זו כונת רבינו אלא נמינת טעם הוא מפני מה יוצא ידי חובתו ממנה ואין המרור מפסיק וכמו שפירשתי למעלה:

ג אבל מצה בלא בונה וכו'. בראש השנה פ' ראווה בית דין (דף כ"ח.) שלחו ליה לאבדו דשמואל כפאוו ואכל מלה יאל כפאוו מאן אילימא כפאוו שד והמניא עמים חלים עמים שוטה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו אמר רב אשי לא צריכא שכפאווהו פרסיים וכו' ע"כ.

ופסק רבינו כן. וראיתי מי שכתב שהטעם שחיון שהוא יודע שהלילה הוא פסח והוא חייב באכילת מלה יאל אע"פ שלא נתכוון לאכל ולאכס באכילתה אבל אם היה סבור שהוא חול ואכלה או שהיה סבור שאין זה מלה ואכלה לא יאל וזהו שלא הזכירו בגמרא אלו הנדדיו. ודברי טעם הן: **אבל** ביות מצה והוא נכפה וכו'. כבר נחבאר זה בסמוך: **ד אין** אדם יוצא ידי אכילת מצה וכו'. משנה וגמרא בפרק כל שעה (פסחים ל"ה.) כתבתי בראש פ"ה:

ה העושה עיסה מן החיטים וכו'. משנה במסכת חלה העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לא יאל בה ידי חובתו בפסח אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ורבינו כתב אם יש בה טעם דגן וממילא שאם אין בה אינו יואל. ובהשגות א"א נראה לי והוא שיש בה דגן וכו'. אבל מדברי הרמב"ן ז"ל נראה שאפילו אין שם כזית בכדי אכילת פרס יואל בה לפי שמדין גרידה הוא שהחטין גוררין את האורז וזהו שהזכירו חטים ואורז בדוקא וכן מבואר בירושלמי והאריך בזה בהלכות בכורות וגם רבינו פרק ו' מהלכות בכורות עם שאר מתנות כהונה כתב משנתו דבין החלה בקמח חטים וקמח אורז ומשמע דדוקא באלו וכן עיקר: עיסת הבלבים בזמן שהרועים וכו'. גם זה משנה במסכת חלה והוצאה פרק יוס טיב שחל (ביצה כ"א.).

מלה

לחם משנה

בדברי רש"ס בפרק ערבי פסחים (שם דף קט"ו.) ופירושו כך בלע מרור יאל מפני שיש בה טעם מרור בלע מלה ומרור אע"פ שכשבלע מרור לחודיה יאל הכא לא יאל ידי מרור. ונתן רבינו טעם למרור מפני שהמרור טפלה למלה ולכך לא יאל. והראב"ד ז"ל יש לו

משנה למלך

וגמרא לומר דאי לא בתב קרא הזה אלא נבי חג המצות לא הוה ממעטין אלא חג הסוכות ממנה אבל חג המצות היינו אומרים דטעון סוכה ומאי לאטריך קרא למעוטי חג הסוכות ממנה הוא משום דאי לא כתב קרא הזה גבי חג המצות לא היינו יודעים אם חג המצות טעון סוכה אי לא ואי חג הסוכות טעון מלה אי לא, משום דאם היינו אומרים דאין חג המצות טעון סוכה ע"כ היינו אומרים דחג הסוכות טעון מלה מק"ו ומה אם חג המצות שאינו טעון סוכה טעון מלה חג הסוכות שטעון סוכה אינו דין שטעון מלה. ואם היינו אומרים דאין חג הסוכות טעון מלה ע"כ היינו אומרים דחג המצות טעון סוכה מק"ו ומה חג הסוכות שאינו טעון מלה טעון סוכה זה שטעון מלה אינו דין שטעון סוכה א"כ לא היינו יודעין באיזה מקום נאמר הק"ו או בחג המצות או בחג הסוכות ואפשר דמספיקא היינו אומרים שחג המצות יאל טעון סוכה וחג הסוכות יאל טעון מלה. ולפי זה אם לא כתב קרא אלא הזה דגבי חג המצות הו"א דקרא לא אחא אלא ללמדנו המקום שנעשה בו הק"ו שלא נעשה אותו בחג הסוכות ויהיה טעון מלה להכי כתב הזה לומר זה טעון מלה ואין חג הסוכות טעון מלה. אבל אה"כ שנעשה הק"ו גבי חג המצות ונאמר אם חג הסוכות שאינו טעון מלה טעון סוכה חג המצות שטעון מלה אינו דין שטעון סוכה להכי כתב קרא הזה דגבי חג הסוכות ללמדנו שלא נעשה הק"ו לגבי חג המצות ואי כתב קרא הזה דגבי חג הסוכות לבד הו"א איפכא דקרא לא אחא למעוטי אלא שלא נעשה הק"ו לגבי חג המצות אבל אה"כ שנעשה הק"ו לגבי חג הסוכות ונאמר אם חג המצות שאינו טעון סוכה טעון מלה חג הסוכות שטעון סוכה אינו דין שטעון מלה לזה כתב קרא הזה דגבי חג המצות ללמדנו שאין חג הסוכות טעון מלה ולפי זה אכטריכו מרובהו הזה דגבי חג המצות והזה דגבי חג הסוכות (א"ה) עיין בזה בהלכות שמטה ויובל כי שם באר"ה ברייתא אחרת דוגמא לזה יע"ש בס"ד):

ב ברכין בסיב וביוצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא. (א"ה) ולענין אם כרך דבר איסור בסיב ואכלו עיין בדברי הרב המחבר בפ"ד מהל' מאכלות אסורות דין י"ב):

ומי

מגדל עז

עיקר והירק טפלה לו ועוד חדע דהא אסיקנא בהא שמעתא מלה לאורייתא ומרור דרבנן ועוד לאמרין בסמוך מלה צריכה הסיבה מרור אין צריך הסיבה אלא דמלה עיקר ומרור טפלה לו ולזה הטעם סמך ר"י אלפס ז"ל להשמיט מיתמר זו וזוה עלתה גירסת רש"ס ורמ"ז על כנה בלא שינוי ואם הראב"ד ז"ל דרך דרך פר"ח ז"ל וישר צעינו ויתרך קושייתנו דלורחא דלמוראי לפרושי מילתייהו טפי או בתירוק חשוב מזה ישר כמו: **ג אבל** מצה בלא בונה עד מכל המלות. פרק ערבי פסחים ועיקרה בראש השנה פרק ראווה ב"ד (דף כ"ח) גמ' מתני' דהמוקע לתוך הבזר וגם בירושלמי דתירומות פ"ק:

ד אין אדם יוצא ידי חובתו עד לפי שאין בהן חמץ. פרק כל שעה (דף ל"ח): **ה** העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יצא ידי חובתו. פרק ג' דמס' חלה ופרק התערובות: **בתב** הראב"ד ז"ל נ"ל והוא שיש בה דגן כזית בכדי אכילת פרס ויאלכלו עכ"ל: ואני אומר זו משנה שלימה היא פרק ג' דמס' חלה אות באות חייבת בחלה ויאל בה אדם ידי חובתו בפסח. העושה עיסה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויאל בה אדם ידי חובתו בפסח. ואני אומר זה לה במסכת פרק התערובות גמרא מתני' דלם שנחמריז במים ודייק מינה דלותן טעם ברוב לאורייתא וכן פירש רבינו שמשון ז"ל ובירושלמי גרסינן עלה מתני' דלא כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה כשיעור ע"כ. וכבר כתבתי כמה פעמים כי ר"מ ז"ל מחזר לכתוב בזה החבור לשון הגמ' והרובה לדקדק בו ידקדק בלשון התלמוד ולכך קראו משנה מורה שעשה ארוכה קצרה אבל מה אשכח שואלי דבר על דבר הראב"ד ז"ל שכתב כאן והוא בקי בכל היה. וכן כתב הר"ם מקו"י ז"ל בלשון ר"מ ז"ל אות באות: עיסת הבלבים עד לשום מלה. פ"ב ביצה (דף כ"א):

מלה

א *טו"ש ע"י ד"ר סימן
כס סוף יג:
ב מ"י פ"ג מהלכות שופר
הלכה ד טו"ש ע"י
סימן תקפט סוף ח:

שיטת ריב"ב

בימות הגשמים. שאין
כאן אלא הנאת קיום
מצוה ומצות לאו להנות
יתנו: אבל לא בימות
החמה. דאיכא הנאת
הגוף:

השנות הראב"ד

(א) כתוב שם: בפרק
ערכי פסחים
ברירא דרבי יוסי
ס"ל מצות צריכות
כוונה ופליגי רבנן
עליה פ"ק איתא
לחא דרבי יוסי:

אמר אבהם: לעולם
מעשה רב [שנה לא] בכל
מקום ודרי' וירא
לדרבא פליגא לדרבא
ליה לאתא דשמואל לא
פליגא דבין דלכל מנה
הכי נהנה גרונן וממני
והלא מתעסק שהוא
פטור לענין שבת לענין
חלל ועריות חייב [במחשבת
י: ונעולם כל לענין
אכילה לא צעין כונה
למנוה אלא לשאר מנוות
צעין כונה כפסטה
דמתניתין וכן עיקר
ואע"ג דהא דרבי
אליעזר ורבי יהושע
פליגתא עליה דרבי
זילא:

דבר הרשות (שם יג): אצל האומר שצוה שלא אשמע קול
שופר של מנוה לוקה ושומע קול שופר של מנוה שאין השצוה
חלה לצטל המנוה אלא ככולל כאומר שצוה שלא אשמע
קול שופר^(א):

והמודר הנאה ממעין טובל
בו טבילה של מצוה

בימות הגשמים. שאין כאן הנאה
אלא קיום מנוה ומנוה לאו ליהנות
ממנו: אבל לא בימות החמה
דאיכא הנאה הגוף:

גרסינן בגמרא שלחו ליה

לראב"ה דשמואל בפאהו ואב"ה מצה יצא. כלומר
שאלו כפאהו פרסיים ואכל מנה צלילי הפסקה שלא לכוונה מנוה
יאל ידי חובתו. וכחז הרא"ה ז"ל דדוקא כי הלי גוונא יאל
שידע הוא שעשכיו פסק וזו מנה אלא שאינו מתכוין לנאח אצל
כסבור חול הוא ואכל מנה או כסבור לאכול בשר ואכל* מנה

המאמר הקטן

[כח:] לפום סוגיא דשמעתא מתחורא כרבא דאמר לצאת לא
בעי כוונה לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי
כוונה והכין אסיקנא בפרק המוצא תפילין [ועיובין צנ:] וליתא
לדרבי זירא דאמר לשמיעה איכיון ותקע לי והר"ף ז"ל כתב
הא דרבי זירא ושביקה לדרבא ויש שסבורים לומר דלא פליגא
דרבי זירא על דרבא דלא אמר רבי זירא איכיון ותקע לי למצוה
אלא שצריך כוונה לשמוע ולהשמיע לשום תקיעת שופר כל
דהוא אפילו שלא לשום מצוה ולעולם כוונת מצוה לא בעינן
אבל בעינן כוונה לשמוע ולהשמיע וה"ר שלמה ז"ל כתב
בפירושו [כט:] איכיון ותקע לי להוציאני ידי חובתי ומדבריו

מלחמת ה'

ולפי הנראה יש ראיה דמנוה צריכות כונה מדק"ל גבי קריאת
שמע דבפסוק ראשון צריכה כונה דפסק (רבה) [רנח]
דזוכתא (נדרות יג): ואילו למ"ד מנוה אין צריכות כונה אפילו פסוק
ראשון נמי לא צעי כונה ממאי מדאקשין ממתי' דהיי קורא מאי
לאו אם כיון לצי לנאח ושמע מינה מנוה צריכות כונה והאי קושא
לימא מאי כיון לצי בפסוק ראשון או בפרק ראשון אלא ש"מ למאן
דאמר מנוה אין צריכות כונה אף פסוק ראשון אינו צריך כונה
כמגילה ושופר ושאר כל המנוה (כ"ט) וחנני הוא ועיקר קושין
מסתם מחתי' והוא מצינן למימר הא מני חד מהנהו מחתי' הוא אי
נמי רבי אחא הוא דאמר (ס) כוליה צריכה כונה הלכ הילכך
מדק"ל בפסוק ראשון צריך כונה הלכ שמע מינה מנוה צריכות כונה
ואם תשאל כיון דמנוה צריכות כונה כולה נמי ליצעי כונה זו אינה
שאלה שעיקר ק"ש פסוק ראשון וכו' יואל ידי חובתו כדאמרין עלה
התם שמע ישראל "אלהינו " אחד זו היא ק"ש של ר' יהודה הנשיא
ואחמר נמי התם אמר שמע ישראל "אלהינו " אחד ונאנס יאל
אלמא אף מנוה קריאה דביעיד ליתא אלא בפסוק ראשון ומשום הכי
צריך כונה הלכ כשאר כל המנוה שצריכות כונה ומאן דמפרש מרי
גויי כוונה לא צהיר לפום גמרא ולא חורר והכי נמי מוכח פירושלמי
צדיא כדאמרינן:

והחייא שמעתא דצריש פרק המנוה תפילין (עירובין נה:) לא מכרעא
כלל אי לנאח צעי כונה אי לא דקיימא לן שבת לאו זמן תפילין
הוא הילכך ליתנהו להנהו פירוקי דמפרקי דכולי עלמא שבת זמן תפילין
הוא ונללנאם ונלעזור צעי כונה פליגי אלא כלישנא דאחרנא דאחמר
התם עיקר וכן פסק רב שמעון בעל הלכות גדולות (עמ' רח) שלא יאל
עד שיחכוין שומע ומשמיע וידעתי שיש חולקים דבר אצל לפרש דעת
רבינו יתחק אלפסי ז"ל באתי כאן שהוא סובר דמנוה צריכות כונה שהרי
השמיעה לדרבה וכתבה לדר' זירא והוא גורם משמיע נמי צעי כונה
וכ"ש שומע:

ואל יעשה אדם לומר דכוונה שומע קאמר מפני שכתב עד שיחכוין
להשמיע ולהוציא קאמר דלשם מנוה עביד ובשמיעה דמנוה
מיירי ואפשר שיחכוין רב ז"ל לומר אע"פ שהתוקע מתכוין להוציא
אח עצמו אינו יואל ידי חובתו עד שיחכוין להשמיע אצל נאחר
להשמיע אותה תקיעה אע"פ שלא נתכוין להוציא לשומע יאל מאחר
שהוא תוקע להוציא אח עצמו שהרי מתכוין להשמיע תקיעה של מנוה
אצל תוקע לשיר שלא נתכוין להוציא אח עצמו לא יאל עד שיכוין
להוציא לחצורו שהרי אין כאן תקיעה של מנוה אצל השומע לעולם
צריך כונה לשם מנוה דבר' זירא דקם ליה כר' יוסי וכן פסק בור רבינו
האי גאון ז"ל והתשובה שכתב רב יתחק בן גיאות (עמ' נ) בשמו לאו
רצנא אשי חתים עלה והרי בפירושי דרכות שלו בפרק היה קורא כתב
כלשון הזה ובתקיעת שופר הא איפסיקא דצריכה כונה שומע ומשמיע
ונצנה שנאנסה וטבלה פלוגתא דרב ורבי יוחנן (חולין לא) ובשמיטה
דלמא דהשוחט* אחד צווק (חולין לא) אצל עיקר כלל דקאמר הכא לא
פסיק וממתי' דהיה קורא כיון דסליקא דלחוקמא צוקר לאהיה הכי
עסקין:

אב"ה *א
החמה. דאיכא הנאה
הגוף:

הנחות וציונים
מח"כ ושאר פפרשים

(א) ע"י ר"ן שבועות סי'
אלף ק"ו ד"ה ירושלמי:
(ב) צ"ל לרבה (ב"ה):
(ג) רע"א ברו"ח עמ' צג:
תיקן ע"פ זבחים מו: אלא
שלא עלו אך עיין מ"ש
אב"ה חו"מ סי' קס
ואחיצור ח"ג סי' נב על
זה: (ד) בוגת רבינו לכל
פרק ראשון ע"ש:

למפרע בלא תעשה, ונהי דעשה דוחה לא תעשה, הני מילי בשעת עשייתו, אבל אם על ידי העשה יעבור לפני המצוה לא (הגר"ח, כתבי תלמידים, והובא בשו"ת ברית עולם, או"ח סי' יד)

תעשה אחר, ורק אחר כך יתקיים העשה, ככה"ג ודאי לא אמרינן דעשה דוחה לא תעשה.

בענין כוונה באכילת מצה ובשאר מצוות

גם כשלא נתכוין האוכל לצאת ידי חובתו במצוה זו.

והנה לגבי אכילת הכזית בסוכה בלילה הראשון, נראה שצריך לכוין לצאת אף להרמב"ם שפוסק דכפאוהו ואכל מצה יצא, דחלוקה ושונה היא אכילת מצה מאכילת הכזית בסוכה, דאכילת מצה עיקר חיובה וקיום מעשה המצוה הוא במעשה האכילה, ומעשה המצוה היא אכילה, ובזה כתב הר"ן לדעת הרמב"ם דאין צריך כוונה, אבל אכילת כזית בסוכה, אע"ג דלפינן חובת אכילת הכזית בגז"ש דט"ו ט"ו מחג המצות, מכל מקום עיקר המצוה היא קיום ישיבת סוכה ולא אכילת הכזית, אלא דלפינן מגז"ש דקיום מצות ישיבת סוכה מתקיימת בלילה הראשון רק על ידי אכילת הכזית, אבל עיקר ושורש המצוה היא הישיבה בסוכה, ולכך בעינן בזה כוונה לצאת אף לפ"מ שמבאר דבמצוות אכילה אין צריך כוונה לצאת*.

(הגר"ח, כתבי תלמידים)

כתב הר"ן במס' ראש השנה (פ"ג) וז"ל: "וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק שני מהל' שופר דצריך שיתכוון משמיע להוציא ושומע לצאת, הא לאו הכי לא יצא, אלא שבפרק ר' מהלכות חמץ ומצה (ה"ג) כתב דכפאוהו ואכל מצה יצא. ולא פליגא דידהא אדידיה דסבירא ליה דבת וכו', הלכך אע"ג דשופר מדחיא דקיי"ל צריך כוונה, בכפאוהו ואכל מצה נקטינן דיצא, עכ"ל.

ומוכח מדברי הר"ן אלה דהא דקיי"ל דמצוות צריכות כוונה היינו שכל מעשה מצוה הנעשית שלא בכוונה אינה מעשה מצוה כלל, והרי הוא כמתעסק שאין בידו מעשה מצוה כלל, ולכן דימה מצות אכילה למתעסק בחלבים ועריות, דכשם שדין מתעסק באיסורים שיסודו הוא שאינו נחשב מעשה עבירה כלל [ודלא כמוש"כ הגרעק"א בתשובה (סי' ט) שהוא רק פטור מקרבן], לא שייך באכילת חלבים ובעריות לפי שנהנה, כך גם ההלכה של כוונה במצוות לא נאמרה לענין אכילה, ושפיר מיקרי מעשה אכילה

* ראה בשו"ע (סי' תע"ה ס"ד) שפסק וז"ל: אכל מצה בלא כוונה, כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו כיון שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא חייב באכילת מצה. וכתבו הפוסקים, דאע"ג דקיי"ל דמצוות צריכות כוונה, וכמו שפסק השו"ע (סי' ס"ד), במידי

ה' ויחלמי' ד' ו' תוספת
ורבנו יונה ז' פה"ג
והרא"ש פסק ב' דראש
השנה.

לי שטוב לחזור ולקרות קריאת שמע (ד) עם הברכות: ג. הסדר הברכות אינו מעצב,
[ב*] שאם הקדים (ה) שניה לראשונה (ו) יצא ידי חובת ברכות: ד. [א*] (ו) ייש אומרים שאין
מצות צריכות כונה [ד*] ויש אומרים (ה) שצריכות כונה (ט) [ה*] לצאת בעשיית אותה מצוה,

שערי תשובה

מה"ם וילנא ז"ל שבים הכופרים יש לומר אהבה רבה, ודברים של טעם הם למכני מעד
כר, ועין שם שכתב יד מה"ר חיים ויטאל מצאתי שצריך לומר ליראה ולא אהבה את
[אדרת הכתוב] שם, עין שם:

הקצפת את ה' אלהיך וגו', ויכן זה באמרו באהבה לאפוקי באותו פעם שלא היה באהבה, עין שם. וקדם קריאת שמע יכון לקים מצות עשה של קריאת שמע. מי שהיה
מברך ברכות קריאת שמע ומצא עצמו בהגדרו ונסתפק לו אי קאי בשם קדושן כחוננו שבאהבת עולם או בהגבור והנורא קדוש הוא שבכרפת יוצר אור, חוזר
לברכה ראשונה. פרי הארץ חלק ארץ חיים סימן ג, אבל בחשובת גנות ונדרים חלק ארץ חיים כלל א סימן יא פסק שאינו חוזר לברכה ראשונה דספק ברכות להקל, ומהיות
טוב יחזר לראש ברכה שניה, עין שם, וכן פסק היר אהרן, עין שם, ועין לקמן סימן טז:

באור הלכה

קריאת שמע בתוך שלש שעות והברכות הוא מברך אחר שלש שעות, אפלו הכי
צריך לקרות עוד הפעם קריאת שמע, כמו שהביא הגר"א דבר זה מן הירושלמי,
עין שם, דלא כהפרי מגדים באשל אברהם בסעיף קטן א:

ג [ב*] שאם הקדים וכו'. עין במשנה ברורה בסעיף קטן ו כמה שכתבתי ואם
ברך וכו', דלא מבטי לדעת השלחן ערוך שפסק בסעיף ב בהברכות
אין מעכבות לקריאת שמע, דלא כרב האי, בודאי אין מעכבות זו את זו גם כן,
כמו שכתב בבית יוסף, ואפלו לדעת רב האי שסובר בהברכות מעכבות זו את זו,
הינו, דוקא בצבור ולא ביהודי, כמו שכתב בבית יוסף, ואף שהב"ח והפרשה
פליגי על הבית יוסף בדעת הטור בברכי רב האי וסוברים דשנה יחיד לצבור, אבל
כבר הסכים הדרכי משה האריך והלחם חמודות והט"ז והגר"א כפירוש הבית יוסף,
ועין במשכנות זקב בסעיף קטן א:

ד [ג*] יש אומרים שאין מצות צריכות כונה. בין אם הוא עושה בעצמו ואין
מתכוין לצאת בה ידי חובה ובין אם שמע מאחר, כגון מגלה ושופר,
ולא התכוון בהשמיעה לצאת בה ידי חובת המצוה (פני יוסף ריג וריט). והוא הדין
בכל מצות התלויות באמירה כגון קריאת שמע וברכת המזון. ויש אומרים דבדבר
שאין בו אלא אמירה לכלי עלמא צריכה כונה. בית יוסף סימן תקפט. והני מלי
שמכונן לפעלה זו שהוא עושה רק שאין מכון לצאת כונה ידי המצוה, כגון בענין
תקיעות שתוקע לשיר או להתלמד וכדומה בשאר המצות, אבל אם הוא מתעסק
בעלמא וממילא עלה המצוה בידו, כגון שנופח בשופר וצלה תקיעה בידו וכדאי
גונא בשאר המצות, לכלי עלמא לא יצא. רמב"ן במלחמות בראש השנה ושיטה
מקבצת ברכות יג ע"א. וכדאי גונא מוכח מתלמיד רבנו יונה כמה שכתב בענין
קורא להגיה, עין שם. ודע עוד, דדוקא אם הוא יודע שהוא חייב עדין במצוה
זו שהוא עושה, אבל אם הוא סבור שהוא פטור ממנה, כגון שנטל לולב ביום
ראשון דסכות וקסבר שהוא ערב סכות או שקסבר שולוב זה פסול הוא, לכלי
עלמא לא יצא. וראיה ממה שכתב בסימן תעה סעיף ד, דאם היה סבור שהוא חל
או שאין זו מצוה לא יצא ידי חובתו. והרי במידי דאכילה מתכוון כמתכוון
דמי, כמו שכתב המגן אברהם שם, ואף על פי כן לא יצא. ואין לומר דאף על פי
כן יש לדחות, דשם הוא לפי מאי דפסקין בעלמא מצות צריכות כונה, ורק בענין
אכילה מחמת ההנאה שנהנה לא נוכל לבטל עשייתו כאלו לא עשה ונחשב הדבר
כאלו מתכוון, ועל כן אמרין דאם לא ידע שהיום פסח לא נוכל לומר עליו כאלו
התכוון, מה שאין כן אם נאמר דמצות אין צריכות כונה בשום פעם גם ככהאי
גונא יצא, דזה אינו, דהלא בר"ן בראש השנה מביא ראיה לדין זה, דאי לא הכי
למה לה לאבוה דשמואל למינקט כפאוהו פרסיים. לאשמעינן יותר רבנות דאפלו
בחד מהני גוני יצא, ואם כן עדין תקשי לפי מה דאמר רבא שם זאת אומרת
וכר, דקסבר מצות אין צריכות כונה, אלא ודאי דאפלו אין צריכות כונה, בכהאי
גונא לא יצא. וצריך עיון גדול על הרב בעל הלבוש שם דמסיק שם טעם לדין
זה דמצות צריכות כונה. ובמתכוון כפירוש שלא לצאת, לכלי עלמא לא יצא. בית
יוסף בסימן תקפט:

[ד*] ויש אומרים שצריכות כונה. פירוש, מן התורה, כן כתב הרשב"ם להדיא בפסחים דף קיד ע"ב דבור המתחיל אף על גב דכן משמע פשטה דסוגיא בראש
השנה דף כח ע"ב בגמרא אבל זכרון תרועה כתיב וכו', משמע דפלגיתיהו בדאורייתא, וכן כתב הלבוש ושאר אחרונים, דלא כהפרי מגדים שנסתפק בזה.

ודע, דכל זה הוא בשאר המצות, אבל מצוה התלויה באכילה כגון כזית מצה בפסח והוא הדין אכילת כזית בסכה בלילה הראשונה, דעת השלחן ערוך לקמן בסימן
תעה סעיף ד דיצא בדיעבד אפלו אם לא כן, והב"ח מחמיר שם גם כונה, עין שם. ועין בב"ח ובפרי מגדים בסימן ח ובסימן תרכה דמשמע מדבריהם דמצות
ציצית וספה הכונה בהם לעכובא כמו בשאר המצות, ולפי זה אם קראוהו לתורה ולקוח טליתו או טלית הקהל לעלות לבימה, שאז זמנו כהול ומסתמא אינו מכון
אז בלבישתו לקים המצות עשה של ציצית, ממילא עובר בזה על המצות עשה, אם לא כשמכון לשם מצוה ואז יוכל לברך גם כן, והעולם אינם נוהגין בזה, ואולי
שטעמם דכיון שאין רוצה ללבש אז את הטלית, ואינו לובשו אלא מפני כבוד התורה לשעה קלה, אין זה לבישה המחייבתו בציצית, דמא דמי ששובש להראות לקונה
מדתו שפטור אז מציצית. ועצה היעוצה, לעשות כמו שכתב השערי אפרים, הבאתי את דבריו לעיל בסימן יד סעיף ג בבאור הלכה, עין שם:

[ה*] לצאת. עין במשנה ברורה בסעיף קטן ט כמה שכתבתי בהמברך עם הקטנים לא יצא ידי חובתו. ואף על פי כן נראה לי דאם לא אכל כדי שביעה, דאז חייב ברכת
המזון שלו הוא מדרבנן, אפשר דיש לסמך בדיעבד על דעת הרדב"ב, שכמה מהאחרונים הסכימו לדבריו דבמצוה דרבנן אין צריך כונה לצאת ואין צריך לחזור

שער הציון

ד. הגר"א בשם הירושלמי: ה. לבוש: ג. פרישה ופרי מגדים: ז. מגן אברהם בסימן נט סעיף קטן א וברכות יב ע"א: ד. ח. אליה רבה בסימן תקפט:

^(ב) (י) וכן הלכה: ה. הקורא את שמע ולא (יא) כון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו. והשאיר אם לא כון לבו, אפלו היה קורא בתורה (יב) או מגיה הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא. והוא שכון לבו בפסוק ראשון:

סא דין כמה צריך לדרקדק ולכנו בקריאת שמע, וכו' העינים:

א. איקרא קריאת (א) שמע ^(ב) (כ) בכונה (ג) באימה ביראה (ד) ברתת וזיע: ב. כאשר אנכי מצוך היום, הינו לומר, בכל יום יהיו בעיניך בחדשים, ולא כמי שכבר שמע אותו הרבה פעמים שאינו

באר היטב

ג. וכן הלכה. ודוקא במצוה דאורייתא אבל מצוה דרבנן אין צריך כונה. ודב"ז, מגן אברהם: ג. ראשון. אף על גב דבסעיף ד פסק דמצות בעי כונה, הינו, שיכון לצאת, אבל כונת הלב שישם על לבו מה שהוא אומר אין צריך אלא בפסוק ראשון,

עין מגן אברהם. ועין סימן סג סד, ועין ספ"ק משנה:

ו. בכונה. תוספות בסוף פרק קמא כתבו דבירושלמי אמרו דאותם שלש פרשיות שתקנו בקריאת שמע לפי שבהן עשרת הדברות, על כן צריך האדם לכוון בהם באמירת

משנה ברורה

(י) וכן הלכה. כתב המגן אברהם בשם הרדב"ז, דזה דוקא במצוה דאורייתא, אבל במצוה דרבנן אין צריך כונה. ולפי זה, כל הברכות שהם גם כן דרבנן, לבד מברכת המזון, אם לא כון בהם לצאת יצא בדיעבד. אף כמנהג מקומות בשלחן ערוך משמע שהוא חולק על זה, וכן מבאר הגר"א בסימן תפט משמע גם כן שאין לחלק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן. ודע, דכתב המגן אברהם לקמן בסימן תפט סעיף קטן ח, דאף דהשלחן ערוך פסק להלכה דמצות צריכות כונה, ואם כן היכא שלא כון בפעם ראשונה צריך לחזור ולעשות המצוה, אף על פי כן לא יכרך עוד עליה, שלענין ברכה צריך לחש לדעת היש אומרים שאין צריך כונה, ועין בבאור הלכה (אות ו). ודע עוד, דכתב החי"א דם בכלל סח, דמה דמצרכין לה לחזור ולעשות המצוה, הינו, במקום שיש תלות שעשייה הראשונה לא היתה לשם מצוה, כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בקריאת שמע שהיתה דרך למודו וכדומה, אבל אם קורא קריאת שמע בדרך שאנו קורין בסדר תפלה, וכן שאכל מצה או תקע ונטל לולב, אף על פי שלא כון לצאת, יצא, שהרי משום זה עושה כדי לצאת אף על פי שאינו מכון, עד כאן לשונו. ורוצה לומר, היכא שמכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת, אף על פי שלא כון בפרוש יצא, אבל בסתמא בודאי לא יצא, כדאיתא בתוספות סכה ודף לט ע"א דבור המתחיל עובר, עין שם. וכל זה לענין בדיעבד, אבל לכתחלה ודאי צריך לזהר לכוון קדם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה, וכן העתיקו כל האחרונים בספריהם, עין בחי"א דם בכלל כא ובדרך החיים הלכות קריאת שמע ובמעשה רב: ה (יא) כון לבו. כונה זו האמורה כאן אינה הכונה האמורה בסעיף ד, דשם הוא הכונה לצאת ידי חובת מצוה, זה בעינין לכל הפרשיות [כמו שכתב הריטב"א בראש השנה ושיטה מקצתת בבבבבב], מה שאין כן כונה זו הוא להתבונן ולשום על לבו מה שהוא אומר, ולכך הוא לעכובא רק בפסוק ראשון, שיש בו עקר קבלת על מלכות שמים ואחרותו יתברך. ^ט ויש אומרים שאפלו כונה לצאת הוא לעכובא רק בפסוק ראשון: (יב) או מגיה. והוא שקורא בהלכותה:

סא א (א) שמע. הינו, ^ק כל קריאת שמע דמה שנתבאר בסוף סימן הקודם הוא רק לענין דיעבד: (ב) בכונה. אליה

רבא הביא בשם הכל בו, והוא בירושלמי סוף פרק קמא דברכות, דבקריאת שמע מרמז עשרת הדברות. בד' אליהו, מרמז אנכי ד' אליהו. ד' אחד, דבור לא יהיה לך. ובפסוק ואהבת, מרמז דבור לא תשא, דמאן דרחם למלכא לא משתבע בשמה לשמרא. ובפסוק וכתבתם, דבור לא תחמד,

דכתיב ביתך ולא בית חבריך. ובפסוק ואספת דגנך, דבור לא תגנב דגנך ולא תאסף דגן חבריך. ובפסוק ואבדתם מהרה, דבור לא תרצח, דמאן דקטל יתקטל. ובפסוק למען ירבו ימיכם, דבור כבוד את אביך. ובפסוק ולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם, דבור לא תנאף. ובפסוק למען תזכרו וגו',

דבור וכו' את יום השבת, שהוא שקול ככל התורה. ובפסוק אני ד' אליהם, דבור לא תענה ברעך עד שקר. על כן צריך האדם להתבונן בהם בעת אמירת קריאת שמע, כדי שלא יבא לעבר על אחת מהן: (ג) באימה ויראה. ונראה דאימה ויראה זו היא באופן זה, שיכון בשנה שהוא קורא את שמע עליו על מלכות שמים, להיות נהרג על קדוש השם המיוחד, דהוה בכל נפשך, אפלו נוטל את נפשך, ועל זה אמר הכתוב כי

שער הציזון

ה ט. ספ"ק משנה: י. מגן אברהם: סא א. הגר"א: ב. ב"ח:

ח ומכ"ם פרק ב מהלכות קריש וכו' מאיר שם ב"ח יג.

א טור ורב עמ"ס. ב ויקרא ובה פסקא בחדש השלישי.

שערי תשובה

(ב) וכן הלכה. עין באר היטב. וכן כתב הפרי סמין תפט, ועין בבבבבב יוסף שם: (א) בכונה. עין באר היטב. ומחזיק ברכה כתב, שבוהר חדש מפליג בענין מי שאינו מכון, דפרשה ראשונה מ"ב תבות כו' עין שם, ואת צנועים חכמה:

עין מגן אברהם. ועין סימן סג סד, ועין ספ"ק משנה:

ו. בכונה. תוספות בסוף פרק קמא כתבו דבירושלמי אמרו דאותם שלש פרשיות שתקנו בקריאת שמע לפי שבהן עשרת הדברות, על כן צריך האדם לכוון בהם באמירת

באור הלכה

ולכרך. ואף דהט"ז כתב דזה הוי כמכון שלא לצאת, והביא לזה ראיה מדברי הרא"ש, תמורה, דהרא"ש והרי"ף דסיבירא להו בעלמא מצות צריכות כונה כמו שכתב הרא"ש בראש השנה, אבל למאן דסיבירא לה מצות אין צריכות כונה, אימא הכי נמי דיצא כמו תוקע להתלמד, ובלאו הכי ראיתו צריך עיון גדול כמו שהקשו עליו ה"ד אפרים והאליה רבה, עין שם. ולכתחלה מי שיש עליו חיוב ברכת המזון ורוצה לכרך עם קטנים לחנוכה, יתנהג באחת משתים, או שיכון לצאת כונה גם כן עבור עצמו ויוצא בזה, כמו שכתבנו במשנה ברורה בשם האליה רבה, או שיכון בפרוש שלא לצאת ויכרך אחר כך עבור עצמו:

^י וכן הלכה. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו, וכן מבאר הגר"א וכו', עין שם בסעיף ד בשלחן ערוך בבאור הגר"א שדוחק את עצמו להעמיד הדיון בשלחן ערוך אלבא דמאן דאמר מצות אין צריכות כונה, ובאמת השלחן ערוך בעצמו פסק בסימן ס דצריכות כונה, יותר טוב הוי לה לתרץ משום דספירה דרבנן כמו שמתרץ האליה רבה, אלא ודאי דסיבירא לה שאין לחלק בזה. ולענין אם צריך לחזור ולכרך כשעשה פעם ראשון אפלו מצוה דאורייתא שלא בכונה, כתבנו בשם המגן אברהם דאין לחזור ולכרך, ימצאתי שכן כתב גם כן השג"ר כנסת הגדולה בסימן תפט, עין שם. ועין בפרי מגדים בפתיחה דמספקא לה אם הא דפוסק השלחן ערוך להלכה דצריכות כונה הוא מטעם ודאי או משום דספקא דאורייתא לחמרא, ונפקא מנה לענין דרבנן, ובחבורו בסימן תקפט ובסימן תפט כתב נפקא מנה גם כן לענין ברכה והוא סותר למה שכתב בפתיחה, עין שם. ולא ראשון הוא בזה, כי גם העלת שבת כתב דטעם השלחן ערוך הוא מחמת ספק, כמו שמוכח בשמו באליה רבה בסימן ריג, ולכן תקשה לו בכמה מקומות, עין שם באליה רבה. ומשמע מדברי הפרי מגדים בסימן תפט בסעיף קטן (ח) [1] שרוצה לצרד גם דעת המגן אברהם לזה, שלכן סיבירא לה להמגן אברהם דלא יחזור ויכרך מטעם ספק, אבל כד נעין היטב במגן אברהם, אין שום ראיה לזה, ששקנתו לענין ברכה צריך לחש לדעת הני רבנותא שלא לכרך עוד. גם באליה רבה בסימן ריג דחה לדברי העלת שבת וסיבירא לה דלא מספקא לה להשלחן ערוך כלל. גם בבאור הגר"א בסימן זה סעיף ד, דבורו המתחיל וכן הלכה, מוכח בהדיא דסיבירא לה כהאליה רבה. ודע, דמה שכתבנו במשנה ברורה היכא שמוכח וכו', כגון בקריאת שמע על ידי סדר התפלה ובשאר מצות על ידי הברכות או על ידי ההכנה להמצוה, כגון מה שאמרו בירושלמי פסחים פרק י הלכה ג גבי מצה, דכין שכון וכן שלא כון מכיון שהסב חזקה דכון. ובירושלמי דראש השנה גבי היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגלה וכו', ה"ד דתימא בשעובר אבל בעמד חזקה כון, ופרוש, ודוקא אם עומד אחורי בית הכנסת סתמא לאו למצוה קאי, אבל בעומד בתוך בית הכנסת ושומע קול שופר מסתמא עומד לשם כונה, וכמו שכתב בספר ישועות יעקב בסימן זה, וכל כהאי גוונא נוכל למצא בכל המצות. ודע עוד, דאף לפי דברי החי"א דם, בקריאת שמע של ליל שבת לפי מנהגנו שאנו קורין אותה בבית הכנסת בברכותיה קדם זמנה וסומכין על מה שיקרא אותה עוד הפעם בזמנה, אז אם ארע שקרא אותה בבית הכנסת בזמנה אף שלא כון לצאת, נראה דצריך לחזור ולקרואה מדינא, דהכא לא מוכח מדקראה בסדר התפלה שכדי לצאת קראה, דהרי קוראה תמיד בסדר התפלה אף שלא בזמנה כדי לסמך גאלה לתפלה:

דכתיב ביתך ולא בית חבריך. ובפסוק ואספת דגנך, דבור לא תגנב דגנך ולא תאסף דגן חבריך. ובפסוק ואבדתם מהרה, דבור לא תרצח, דמאן דקטל יתקטל. ובפסוק למען ירבו ימיכם, דבור כבוד את אביך. ובפסוק ולא תתורו וגו' ואחרי עיניכם, דבור לא תנאף. ובפסוק למען תזכרו וגו', דבור וכו' את יום השבת, שהוא שקול ככל התורה. ובפסוק אני ד' אליהם, דבור לא תענה ברעך עד שקר. על כן צריך האדם להתבונן בהם בעת אמירת קריאת שמע, כדי שלא יבא לעבר על אחת מהן: (ג) באימה ויראה. ונראה דאימה ויראה זו היא באופן זה, שיכון בשנה שהוא קורא את שמע עליו על מלכות שמים, להיות נהרג על קדוש השם המיוחד, דהוה בכל נפשך, אפלו נוטל את נפשך, ועל זה אמר הכתוב כי